

Βρυξέλλες, 9.11.2016
COM(2016) 715 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Ανακοίνωση του 2016 για την πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ

{SWD(2016) 360 final}
{SWD(2016) 361 final}
{SWD(2016) 362 final}
{SWD(2016) 363 final}
{SWD(2016) 364 final}
{SWD(2016) 365 final}
{SWD(2016) 366 final}

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τον Νοέμβριο του 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χάραξε μια μεσοπρόθεσμη στρατηγική για την πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ που καλύπτει την περίοδο της θητείας της παρούσας Επιτροπής. Η στρατηγική εγκρίθηκε από το Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2015. Στην παρούσα ανακοίνωση καταγράφεται η πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή της εν λόγω στρατηγικής, συνάγονται συμπεράσματα και διατυπώνονται συστάσεις ως προς συγκεκριμένες χώρες της διεύρυνσης και ως προς ορισμένα θεματικά ζητήματα.

Η ΕΕ εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις σε διάφορα μέτωπα. Πολλαπλές κρίσεις ασκούν μία αποσταθεροποιητική δυναμική όχι μόνο στην Ευρώπη, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ελκυστικότητα της ΕΕ στις χώρες της διεύρυνσης έχει μερικώς επηρεαστεί από την οικονομική ύφεση και τον σκεπτικισμό σχετικά με το ευρωπαϊκό εγχείρημα.

Την ίδια περίοδο η σταθερή προοπτική ένταξης στην ΕΕ, όπως επιβεβαιώνεται συνεχώς από όλα τα κράτη μέλη, συνεχίζει να αποτελεί κινητήριο μοχλό μετασχηματισμού και στοιχείο σταθερότητας και ασφάλειας στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Συνεπώς, μια αξιόπιστη διαδικασία διεύρυνσης, η οποία βασίζεται στην αυστηρή και δίκαιη εφαρμογή κριτηρίων, παραμένει αναντικατάστατο εργαλείο για την ενίσχυση αυτών των χωρών και για τη συμβολή στη στήριξη του εκσυγχρονισμού τους μέσω πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων, σε συμφωνία με τα κριτήρια προσχώρησης.

Η πολιτική διεύρυνσης εξακολουθεί να παράγει αποτελέσματα και οι μεταρρυθμίσεις προχωρούν στις περισσότερες χώρες, αν και σε διαφορετικές ταχύτητες. Δεδομένης της πολύπλοκης φύσης των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων, η διαδικασία είναι μακροπρόθεσμη και εξακολουθούν να υπάρχουν διαρθρωτικές αδυναμίες, ιδίως στους βασικούς τομείς του κράτους δικαίου και της οικονομίας.

Στην Τουρκία ειδικότερα, η σύνοδος κορυφής ΕΕ-Τουρκίας της 29ης Νοεμβρίου 2015 και η επακόλουθη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας της 18ης Μαρτίου 2016 πέτυχαν να οδηγήσουν σε σημαντική μείωση των παράτυπων μεταναστευτικών ροών και, γενικότερα, στην αναζωογόνηση των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας. Στις 15 Ιουλίου, οι δημοκρατικοί θεσμοί και η κοινωνία, ως σύνολο, συγκλονίστηκαν από μια βίαιη απόπειρα πραξικοπήματος στην Τουρκία, την οποία η ΕΕ καταδίκασε αμέσως με τον πλέον κατηγορηματικό τρόπο.

Μια σταθερή δέσμευση στην αρχή «προτεραιότητα στις θεμελιώδεις αρχές» παραμένει ζήτημα ζωτικής σημασίας για τις χώρες της διεύρυνσης. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να εστιάζει τις προσπάθειες στο κράτος δικαίου, συμπεριλαμβανομένων της ασφάλειας, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, των δημοκρατικών θεσμών και της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης, καθώς και στην οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα. Οι συγκεκριμένοι στόχοι εξακολουθούν να αποτελούν τις βασικές αρχές για την εκπλήρωση των κριτηρίων της Κοπεγχάγης και της Μαδρίτης για την προσχώρηση. Η ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών και γενικότερα των ενδιαφερομένων παραμένει ζήτημα ζωτικής σημασίας.

Παράλληλα, είναι σημαντικό να αναγνωρισθεί ότι οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης δεν είναι —και ουδέποτε ήταν— αυτοσκοπός. Συνιστούν μέρος μιας ευρύτερης διαδικασίας εκσυγχρονισμού και μεταρρυθμίσεων. Οι κυβερνήσεις των χωρών της διεύρυνσης θα πρέπει να ενστερνιστούν τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις πιο ενεργά και να τους δώσουν προτεραιότητα στην πολιτική τους ατζέντα, όχι επειδή η ΕΕ το ζητεί, αλλά διότι είναι προς το βέλτιστο συμφέρον των πολιτών τους. Η δημόσια στήριξη των μελλοντικών διευρύνσεων θα εξαρτηθεί από τον βαθμό ετοιμότητας των υποψήφιων χωρών. Ως εκ τούτου, οι

μεταρρυθμίσεις μέσω της διαδικασίας προσχώρησης στην ΕΕ συμβάλλουν επίσης στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών των κρατών μελών της ΕΕ και των υποψήφιων χωρών.

II. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ 2015

α) Κράτος δικαίου

Συνολικά, έχουν καταβληθεί προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό των νομικών πλαισίων και των υποδομών, καθώς για την παροχή καλύτερης κατάρτισης στους δικαστές και τους εισαγγελείς. Τον Ιούλιο, το αλβανικό Κοινοβούλιο ενέκρινε ομόφωνα συνταγματικές τροποποιήσεις που αποτελούν τη βάση για μια βαθιά και ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος. Η Σερβία ενέκρινε ολοκληρωμένα σχέδια δράσης για το κράτος δικαίου, τα οποία καθορίζουν το πρόγραμμα εργασίας για τις μεταρρυθμίσεις στα κεφάλαια 23 και 24.

Ωστόσο, η πρόοδος όσον αφορά τη σύσταση λειτουργικών και ανεξάρτητων **δικαστικών συστημάτων** εξακολουθεί να είναι βραδεία, με τις περισσότερες χώρες να εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προβλήματα αποτελεσματικότητας και έλλειψη επαρκούς ανεξαρτησίας και λογοδοσίας. Στην Τουρκία, η ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος έχει υπονομευθεί από εκτεταμένες αλλαγές στις δομές και τη σύνθεση των ανωτάτων δικαστηρίων, καθώς και από τη συνεχιζόμενη άσκηση πίεσης σε δικαστές και εισαγγελείς. Η απόλυση του ενός πέμπτου των δικαστών και εισαγγελέων μετά την απόπειρα πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου αποτελεί μία ακόμη σημαντική πρόκληση για τη συνολική λειτουργία της δικαιοσύνης. Στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, οι σοβαρές ελλείψεις που έφερε στο φως η υπόθεση παρακολούθησης τηλεφωνικών συνδιαλέξεων δεν έχουν ακόμη αντιμετωπιστεί επαρκώς.

Τα τελευταία έτη, όλες οι χώρες έχουν ενισχύσει το πλαίσιο αντιμετώπισης της **διαφθοράς** και του **οργανωμένου εγκλήματος**. Έχουν συσταθεί νέα θεσμικά όργανα —όπως η Υπηρεσία καταπολέμησης της διαφθοράς του Μαυροβουνίου— και καταβλήθηκαν σημαντικές προσπάθειες για την προώθηση της εξειδίκευσης, τόσο στην αστυνομία όσο και στο δικαστικό σώμα. Παρά τις προσπάθειες αυτές, πολλές χώρες στην περιοχή εξακολουθούν να δείχνουν σαφή συμπτώματα και διάφορους βαθμούς άλωσης του κράτους. Εταιρείες, ιδρύματα ή ισχυροί ιδιώτες χρησιμοποιούν παράνομες πρακτικές, προκειμένου να επηρεάσουν και να σχεδιάσουν τις πολιτικές, το νομικό περιβάλλον και την οικονομία σύμφωνα με τα δικά τους συμφέροντα. Η δηλωμένη πολιτική δέσμευση για την καταπολέμηση της διαφθοράς δεν έχει επαρκώς μεταφραστεί σε απτά αποτελέσματα. Οι προσπάθειες, συνεπώς, πρέπει να επικεντρωθούν περισσότερο από ποτέ στη σύσταση ενός αξιόπιστου και πάγιου ιστορικού επιδόσεων στους εν λόγω τομείς, βάσει αποτελεσματικών, αποδοτικών και αμερόληπτων ερευνών, ποινικών διώξεων και δικαστικών αποφάσεων επί των υποθέσεων σε όλα τα επίπεδα. Μεγαλύτερη διαφάνεια απαιτείται στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων. Τα αποτελέσματα στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος πρέπει να υπερβαίνουν τις μεμονωμένες περιπτώσεις. Οι αρχές πρέπει να ξεκινήσουν σοβαρά την εξάρθρωση των εγκληματικών δικτύων και την κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων, μεταξύ άλλων με τη χρήση περισσότερο φιλόδοξων και ισχυρών εργαλείων, όπως η εκτεταμένη δήμευση περιουσιακών στοιχείων και οι συστηματικές οικονομικές έρευνες. Θα πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης πυροβόλων όπλων. Υπάρχουν διαφορές στον βαθμό προόδου που σημειώνεται τα τελευταία χρόνια όσον αφορά την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων. Απαιτούνται περαιτέρω

προσπάθειες για την ευθυγράμμιση με το σχετικό κεκτημένο και για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των μέτρων πρόληψης, καθώς και την παροχή προστασίας και βοήθειας στα θύματα.

Η τρομοκρατία και η ριζοσπαστικοποίηση εξακολουθούν να αποτελούν απειλή για την ασφάλεια της ΕΕ και των χωρών της διεύρυνσης. Η Τουρκία έχει πληγεί ιδιαίτερα από πολλές θανατηφόρες τρομοκρατικές επιθέσεις μεγάλης κλίμακας κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους. Το φαινόμενο των μαχητών με προέλευση τόσο από την ΕΕ όσο και από τις χώρες της διεύρυνσης οι οποίοι ταξιδεύουν για να προσχωρήσουν σε ομάδες ανταρτών, ιδίως στη Συρία και το Ιράκ, και η απειλή για την ασφάλεια που ενδεχομένως συνιστούν, όταν επιστρέφουν, είναι πιθανόν να εξακολουθεί να υφίσταται κατά τα επόμενα έτη. Οι χώρες της διεύρυνσης έχουν τροποποιήσει το ποινικό τους δίκαιο και την αντιτρομοκρατική τους νομοθεσία, μέσω του εξοπλισμού τους με πιο ισχυρά εργαλεία για την αντιμετώπιση των εν λόγω φαινομένων. Πολλές από τις χώρες αυτές έχουν υιοθετήσει νέες αντιτρομοκρατικές στρατηγικές και σχέδια δράσης κατά της τρομοκρατίας, που έχουν απομακρυνθεί από μια προσέγγιση που αφορά καθαρά την επιβολή του νόμου, αλλά τώρα εστιάζουν, επίσης, στην πρόληψη και την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης. Ωστόσο, πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης μεταξύ των χωρών, ιδίως στον τομέα της εκπαίδευσης και μέσω καλύτερου ελέγχου της εξωτερικής χρηματοδότησης που ενισχύει δράσεις ριζοσπαστικού περιεχομένου. Η ΕΕ επεκτείνει το δίκτυό της κατά της ριζοσπαστικοποίησης (RAN) στις χώρες της διεύρυνσης, ώστε να παρέχεται διαθεσιμότητα σε καλές πρακτικές της ΕΕ ως προς την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης. Οι χώρες της διεύρυνσης θα πρέπει να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν την Europol ως παράγοντα συνεργασίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

β) Θεμελιώδη δικαιώματα

Τα θεμελιώδη δικαιώματα εξακολουθούν να κατοχυρώνονται ευρέως στη νομοθεσία των χωρών της διεύρυνσης. Στα Δυτικά Βαλκάνια, εξακολουθούν να υπάρχουν ελλείψεις στην πράξη, αλλά η κατάσταση είναι σε γενικές γραμμές σταθερή. Στην Τουρκία, σημειώθηκε οπισθοδρόμηση στον τομέα αυτό και η πρακτική εφαρμογή συχνά παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις. Μετά την απόπειρα πραξικοπήματος τον Ιούλιο, κηρύχθηκε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και υπό τις συνθήκες αυτές λήφθηκαν εκτεταμένα μέτρα περιορισμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Μετά την απόπειρα πραξικοπήματος διατυπώθηκαν ισχυρισμοί για πολλές σοβαρές παραβιάσεις της απαγόρευσης βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης, καθώς και των δικονομικών δικαιωμάτων. Η Τουρκία πρέπει να διασφαλίσει την αποτελεσματική λειτουργία ενός αμερόληπτου συστήματος δικαστικού ελέγχου των εικαζόμενων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων προς το δικό της συμφέρον. Η Επιτροπή χαιρετίζει τη δέσμευση των τουρκικών αρχών για τον σκοπό αυτό και προτρέπει την Τουρκία να διευκολύνει την παρακολούθηση των επακόλουθων δικών από διεθνείς οργανισμούς.

Η ελευθερία της έκφρασης και των μέσων ενημέρωσης παραμένει ζήτημα ιδιαίτερης ανησυχίας στις περισσότερες χώρες της διεύρυνσης, αν και σε διαφορετικό βαθμό. Η έλλειψη προόδου στον τομέα αυτόν, η οποία έχει ήδη παρατηρηθεί κατά τα τελευταία δύο έτη, έχει επιμείνει και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ενταθεί. Η κατάσταση όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης έχει περαιτέρω επιδεινωθεί σημαντικά στην Τουρκία, ιδίως μέσω των συλλήψεων και της ποινικής δίωξης δημοσιογράφων με την κατηγορία της τρομοκρατίας και του κλεισίματος ενός ευρέος φάσματος μέσων μαζικής ενημέρωσης. Στα Δυτικά Βαλκάνια, η αθέμιτη πολιτική παρέμβαση στην εργασία των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών φορέων, η

αδιαφανής δημόσια χρηματοδότηση των μέσων ενημέρωσης και ο εκφοβισμός των δημοσιογράφων συνεχίζονται. Με σκοπό την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, αξιοποιώντας τις διασκέψεις «Speak Up!», η Επιτροπή θα δρομολογήσει μια νέα έννοια των «Ημερών μέσων ενημέρωσης» στην περιοχή, με τη διεύρυνση του φάσματος των ζητημάτων που αφορούν τα μέσα ενημέρωσης και εκτείνονται πέραν της ελευθερίας της έκφρασης, ως έχει, ώστε επίσης να καλύπτεται η λειτουργία των αγορών των μέσων ενημέρωσης, οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και συναφή ζητήματα, όπως η χρηματοδότηση και οι αγορές διαφήμισης.

Οι διακρίσεις και η εχθρότητα απέναντι στις ευάλωτες ομάδες, μεταξύ άλλων για λόγους γενετήσιου προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου, εξακολουθούν να αποτελούν σοβαρό πρόβλημα. Απαιτείται περαιτέρω έργο, προκειμένου να διασφαλιστεί η ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, συμπεριλαμβανομένης της αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας και της βίας λόγω φύλου, καθώς και της εξασφάλισης ίσων ευκαιριών για τις γυναίκες, ιδίως στην αγορά εργασίας. Τα δικαιώματα του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης συστημάτων προστασίας του παιδιού, και οι αποτελεσματικές πολιτικές για την υποστήριξη των ατόμων με αναπηρίες πρέπει να ενισχυθούν. Η δύσκολη κατάσταση των Ρομά παραμένει σε γενικές γραμμές αμετάβλητη και οι Ρομά, ιδίως στα Δυτικά Βαλκάνια, εξακολουθούν να αποτελούν θύματα διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού. Το πλαίσιο πολιτικής για την ένταξη των Ρομά έχει τεθεί σε όλες τις χώρες της διεύρυνσης, αλλά οι κυβερνήσεις πρέπει να αυξήσουν τις προσπάθειές τους, ώστε να εφαρμόσουν τις υφιστάμενες δεσμεύσεις και να διαθέσουν τους απαραίτητους πόρους σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο.

Η ουσιαστική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και εύρωστα συστήματα για τη διασφάλιση των δικονομικών δικαιωμάτων δεν έχουν ακόμη πλήρως εδραιωθεί σε πολλές χώρες της διεύρυνσης.

γ) Μετανάστευση

Η μεταναστευτική κρίση υπήρξε ένα από τα βασικά ζητήματα της πολιτικής ατζέντας κατά το παρελθόν έτος. Εξακολούθησε να καταδεικνύει τη στρατηγική σημασία της πολιτικής διεύρυνσης στην περιοχή. Η ΕΕ αντέδρασε με τρόπο ολοκληρωμένο και ευαίσθητο ως προς την προστασία των δικαιωμάτων. Το αποτελεσματικό κλείσιμο της διαδρομής των δυτικών Βαλκανίων από τις ενδιαφερόμενες χώρες καθώς και η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας της 18ης Μαρτίου απέδωσαν σαφή αποτελέσματα στην πράξη, με τον αριθμό των παράτυπων μεταναστών και αιτούντων άσυλο που φθάνουν στα ελληνικά νησιά να μειώνεται σημαντικά, από πολλές χιλιάδες ημερησίως σε λιγότερο από 100, κατά μέσο όρο, ημερησίως. Το γεγονός αυτό οδήγησε επίσης σε απότομη μείωση του αριθμού των ανθρώπινων ζώων που χάνονται στη θάλασσα. Η Τουρκία συνέχισε να καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες, ώστε να προσφέρει καταφύγιο σε περισσότερα από 2,7 εκατομμύρια πρόσφυγες από τη Συρία και το Ιράκ, ιδίως, μεταξύ άλλων, μέσω της διεύρυνσης της νομοθεσίας για την προσωρινή προστασία και της δυνατότητας πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Ενίσχυσε, επίσης, τη διαχείριση των συνόρων και αύξησε τις περιπολίες στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα. Η ευρωπαϊκή διευκόλυνση στήριξης της Τουρκίας για τους πρόσφυγες αναπτύσσεται με ταχύ ρυθμό και παρέχει απτή υποστήριξη σε όσους έχουν ανάγκη. Το συνολικό ποσό που χορηγείται βάσει του μηχανισμού διευκόλυνσης ανέρχεται επί του παρόντος σε 2,2 δισ. EUR, εκ των οποίων 1,2 δισ. EUR έχουν ανατεθεί μέσω συμβάσεων και 677 εκατ. EUR έχουν εκταμιευθεί. Η Σερβία και η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας συνέβαλαν σημαντικά στη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Από το καλοκαίρι του 2015, αυτές οι δύο πλέον πληγείσες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έχουν λάβει ανθρωπιστική βοήθεια από την ΕΕ, καθώς και πρόσθετη στήριξη στο πλαίσιο του μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας,

προκειμένου να στηριχθούν οι εκ μέρους τους θετικές και εποικοδομητικές προσπάθειες αρωγής των προσφύγων και μεταναστών στα εδάφη τους.

Ωστόσο, οι μετανάστες συνεχίζουν την προσπάθειά τους να φτάσουν σε προορισμούς στην Ευρώπη. Ορισμένες χώρες της διεύρυνσης πρέπει να προσαρμόσουν γρήγορα τόσο τα νομικά όσο και τα θεσμικά τους πλαίσια, καθώς και τις υποδομές τους για την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης. Η διοικητική ικανότητα και η ικανότητα επιβολής —ιδίως ως προς την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης— απαιτεί περαιτέρω στήριξη σε όλες τις χώρες. Οι αστυνομικοί και δικαστικοί φορείς πρέπει να συνεχίσουν τις δράσεις κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών, μεταξύ άλλων, μέσω της προορατικής συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών με τις χώρες εταίρους.

Αξιοποιούνται περαιτέρω μέσα για τη μείωση των μεταναστευτικών πιέσεων τόσο στην Ένωση όσο και στις χώρες της διεύρυνσης. Εκτός από τη Διευκόλυνση για τους πρόσφυγες στην Τουρκία, το *Περιφερειακό Καταπιστευματικό Ταμείο της ΕΕ για την αντιμετώπιση της συριακής κρίσης* και οι συμφωνίες με την Ιορδανία και τον Λίβανο, συμβάλλουν στην παροχή εκπαίδευσης και απασχόλησης για τους Σύριους πρόσφυγες και βελτιώνουν την ευημερία τους και τις ευκαιρίες που τους παρέχονται στη ζωή τους, ενόσω παραμένουν στην περιοχή. Αναπτύχθηκαν επίσης ειδικά μέτρα στήριξης και ανθρωπιστική βοήθεια για τα Δυτικά Βαλκάνια.

Οι πολίτες πέντε χωρών της διεύρυνσης επωφελούνται επί του παρόντος από την ελευθέρωση του καθεστώτος των θεωρήσεων, όταν ταξιδεύουν στην ΕΕ. Η Τουρκία και το Κοσσυφοπέδιο* σημείωσαν σημαντική πρόοδο ως προς την ικανοποίηση των απαιτήσεων των οδικών τους χαρτών για την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων το 2016, γεγονός που επέτρεψε στην Επιτροπή να προτείνει στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την άρση της υποχρέωσης θεώρησης εξίσου και για αυτές τις χώρες, όταν θα εκπληρωθούν τα υπόλοιπα κριτήρια αξιολόγησης.

δ) Λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών και μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης

Η ορθή λειτουργία των **δημοκρατικών θεσμών** εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση για ορισμένες χώρες. Ο κεντρικός ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων για τη δημοκρατία πρέπει να εντάσσεται στην πολιτική νοοτροπία. Στην Τουρκία, η απόπειρα πραξικοπήματος τον Ιούλιο αποτέλεσε αφεαυτής άμεση προσβολή των δημοκρατικά εκλεγμένων οργάνων της χώρας. Λόγω της σοβαρότητας της απειλής κατά των δημοκρατικών θεσμών, η ταχεία αντίδραση στην απειλή αυτή υπήρξε δικαιολογημένη.

Η ευρεία κλίμακα και συλλογική φύση των μέτρων που ελήφθησαν μετά την απόπειρα πραξικοπήματος εγείρουν, ωστόσο, ορισμένα πολύ σοβαρά ερωτήματα. Η προγενέστερη άρση της ασυλίας, τον Μάιο, ενός μεγάλου αριθμού μελών του Κοινοβουλίου αποτελεί, επίσης, ένα θέμα που προκαλεί σοβαρές ανησυχίες.

Στα Δυτικά Βαλκάνια η λειτουργία των κοινοβουλίων παρεμποδίζεται συχνά από μπόϊκοτάζ. Μολονότι ορισμένα μπόϊκοτάζ υπερνικήθηκαν, παραμένει μια διχαστική πολιτική νοοτροπία. Η συμφωνία που επιτεύχθηκε στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας τον Ιούλιο, για την εφαρμογή της συμφωνίας του Pržino πέρυσι, παρέχει τη βάση για τη

* Η εν λόγω ονομασία χρησιμοποιείται με την επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση 1244/1999 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

διεξαγωγή πρόωρων κοινοβουλευτικών εκλογών τον Δεκέμβριο του 2016. Το μποϊκοτάζ και η παρεμπόδιση της κοινοβουλευτικής δραστηριότητας από την αντιπολίτευση, τα οποία περιελάμβαναν και επεισόδια βίας, συνεχίστηκαν στο Κοσσυφοπέδιο. Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος υπονομεύεται συχνά από την ανεπαρκή υποβολή εκθέσεων της κυβέρνησης, την αδύναμη διάρθρωση των κοινοβουλευτικών επιτροπών και την υπερβολική χρήση επειγουσών κοινοβουλευτικών διαδικασιών. Ενώ στη διεξαγωγή εκλογών, ως έχει, δεν σημειώνονται, γενικά, σοβαρά επεισόδια, οι σημαντικές ελλείψεις, μεταξύ άλλων σε σχέση με τη διαχείριση των εκλογών, και οι πολιτικές παρεμβάσεις στα ρεπορτάζ των μέσων ενημέρωσης επιδρούν στην ακεραιότητα της συνολικής προεκλογικής και εκλογικής διαδικασίας. Οι εκλογές εξακολουθούν συχνά να θεωρούνται ευκαιρία για την απόκτηση πολιτικού ελέγχου επί της ευρύτερης δημόσιας διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων των ανεξάρτητων θεσμών.

Η πρόοδος ως προς τη **μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης** υπήρξε άنيση. Στην Τουρκία, δεν έχει ακόμη αξιολογηθεί ο αντίκτυπος του υψηλού αριθμού των πρόσφατων απολύσεων στον επαγγελματισμό και την αποδοτικότητα της δημόσιας διοίκησης. Οι περισσότερες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έχουν σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την υιοθέτηση στρατηγικών μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης και προγραμμάτων μεταρρύθμισης της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, αλλά πρέπει να διασφαλιστούν η εφαρμογή και η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Η πολιτικοποίηση της δημόσιας διοίκησης παραμένει ζήτημα που εγείρει ανησυχία. Παρά τη σύγχρονη νομοθεσία για τη δημόσια διοίκηση, γίνεται τακτική χρήση εξαιρέσεων, ιδίως όσον αφορά τους διορισμούς και τις απολύσεις των ανώτερων δημοσίων υπαλλήλων. Η ποιότητα της χάραξης πολιτικής και της σύνταξης της νομοθεσίας δεν συνάδει με την προσέγγιση του θεματολογίου για τη βελτίωση της νομοθεσίας της ΕΕ. Η νομοθεσία, οι δημόσιες πολιτικές και οι σημαντικές επενδύσεις προετοιμάζονται συχνά χωρίς επαρκείς εκτιμήσεις του αντίκτυπου, καθώς και χωρίς εσωτερικές και δημόσιες διαβουλεύσεις.

Στις περισσότερες χώρες, η δομή της δημόσιας διοίκησης παραμένει πολύπλοκη και δεν εξασφαλίζει επαρκή λογοδοσία. Τα δικαιώματα των πολιτών όσον αφορά τη χρηστή διοίκηση, την πρόσβαση σε πληροφορίες και τη διοικητική δικαιοσύνη πρέπει να διασφαλιστούν με καλύτερο τρόπο. Η εισαγωγή υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης παραμένει προτεραιότητα, ως καθοριστικός παράγοντας διαφάνειας, ταχύτητας και συνέπειας των δημόσιων υπηρεσιών. Πολλές χώρες έχουν σημειώσει πρόοδο με την έκδοση σύγχρονων νόμων σχετικά με γενικές διοικητικές διαδικασίες, αλλά η ασφάλεια δικαίου μπορεί να διασφαλιστεί μόνο με την άρση αντιφατικών ειδικών διοικητικών διαδικασιών στις τομεακές νομοθεσίες. Οι χώρες πρέπει, ακόμη, να επιτύχουν την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ των κεντρικών, των περιφερειακών και των τοπικών αρχών, η οποία στηρίζει με τον βέλτιστο τρόπο την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες.

ε) Οικονομία

Η οικονομική κατάσταση έχει σταδιακά βελτιωθεί στα Δυτικά Βαλκάνια, με ισχυρότερη ανάπτυξη, υψηλότερες επενδύσεις και δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας από τον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, όλες οι χώρες της διεύρυνσης αντιμετωπίζουν μεγάλες διαρθρωτικές οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις, με χαμηλή αποτελεσματικότητα των δημόσιων διοικήσεων και υψηλά ποσοστά ανεργίας. Ιδιαίτερα η ανεργία των νέων παραμένει σε ανησυχητικά υψηλά επίπεδα. Οι υποδομές και τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να βελτιωθούν. Η επιδείνωση των δεικτών δημόσιου χρέους/ΑΕΠ στην περιοχή έχει επιβραδυνθεί και θα μπορούσε ακόμη και να σταματήσει σε ορισμένες χώρες λόγω της ευπρόσδεκτης δημοσιονομικής εξυγίανσης.

Η έλλειψη ελκυστικών ευκαιριών απασχόλησης στο εσωτερικό ωθεί πολλά άτομα στη μετανάστευση. Ταυτόχρονα, σημαντικές εισροές εμβασμάτων από το εξωτερικό δημιουργούν αντικίνητρα ως προς την αναζήτηση απασχόλησης εντός των χωρών.

Βάσει του πλαισίου της ΕΕ για τη στήριξη της οικονομικής διακυβέρνησης, όλες οι υποψήφιες και δυνητικά υποψήφιες για ένταξη χώρες καλούνται να υποβάλλουν ετήσιο Πρόγραμμα Οικονομικής Μεταρρύθμισης (ΠΟΜ). Τα ΠΟΜ περιλαμβάνουν μεσοπρόθεσμες μακροοικονομικές προβολές και δημοσιονομικά προγράμματα για τα επόμενα τρία έτη, καθώς και έναν κατάλογο των κατά προτεραιότητα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με στόχο την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και την χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Η διαδικασία του ΠΟΜ βοήθησε στην εστίαση της προσοχής των κυβερνήσεων στην αντιμετώπιση των επειγουσών αναγκών των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και στη βελτίωση του συντονισμού. Ωστόσο, τα απτά αποτελέσματα των προκείμενων μεταρρυθμιστικών προσπαθειών στις ζωές των ανθρώπων αναμένεται ακόμη να υλοποιηθούν. Η ευαισθητοποίηση των σχετικών ενδιαφερομένων ως προς τις κατευθύνσεις πολιτικής και η δέσμευση ως προς την υλοποίησή τους πρέπει να ενδυναμωθεί.

Η ΕΕ και η Τουρκία προχώρησαν τις προετοιμασίες τους για τη διαπραγμάτευση του εκσυγχρονισμού και της επέκτασης της Τελωνειακής Ένωσης ΕΕ-Τουρκίας, η οποία διαθέτει σημαντική ανεκμετάλλευτη δυναμική. Η Επιτροπή επεξεργάζεται σχέδιο διαπραγματευτικής οδηγίας που θα υποβληθεί ως το τέλος του 2016.

Το επενδυτικό κλίμα σε πολλές χώρες έχει επηρεαστεί αρνητικά από τις συνεχιζόμενες αδυναμίες του κράτους δικαίου και τις ενδείξεις άλωσης του κράτους, ιδίως όσον αφορά τα ανεξάρτητα και αποτελεσματικά δικαστικά συστήματα, την άνιση επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού, την ανεπαρκή διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και τις συχνές αλλαγές στις άδειες και τους φόρους, που επιτείνουν τον κίνδυνο διαφθοράς. Αυτό αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα για τα Δυτικά Βαλκάνια, λόγω των ελλείψεων στα πλαίσια εταιρικής διακυβέρνησης, των μικρών και κατακερματισμένων εθνικών αγορών, της ελλιπούς ιδιωτικοποίησης και της περιορισμένης ολοκλήρωσης του περιφερειακού εμπορίου. Στην Τουρκία, η οικονομική ανάπτυξη ενισχύθηκε, αλλά το επιχειρηματικό περιβάλλον συνέχισε να επιδεινώνεται και η οικονομία παραμένει ευάλωτη στην οικονομική αβεβαιότητα, τις μεταβολές της εμπιστοσύνης των παγκόσμιων επενδυτών και τους συνεχιζόμενους πολιτικούς κινδύνους. Η επιδείνωση της κατάστασης ασφαλείας επέφερε σημαντική συρρίκνωση του τομέα του τουρισμού.

Δεδομένης της σημασίας του κράτους δικαίου για την οικονομική διακυβέρνηση, η Επιτροπή θα δώσει ιδιαίτερη προσοχή στις σχέσεις μεταξύ αυτών των δύο πυλώνων της διαδικασίας προσχώρησης.

στ) Περιφερειακή συνεργασία

Η ώθηση που δόθηκε μέσω της πρωτοβουλίας εξαμερούς συνεργασίας στα Δυτικά Βαλκάνια, ιδίως όσον αφορά το θεματολόγιο συνδεσιμότητας της ΕΕ και τη «Διαδικασία του Βερολίνου», συνεχίζει να προωθεί την αυξημένη περιφερειακή συνεργασία και, κατά συνέπεια, την πολιτική σταθερότητα και τις οικονομικές ευκαιρίες. Με βάση τα αποτελέσματα των προηγούμενων συνόδων κορυφής, η σύνοδος κορυφής του Ιουλίου 2016 στο Παρίσι σηματοδότησε περαιτέρω πρόοδο όσον αφορά το θεματολόγιο συνδεσιμότητας, συμπεριλαμβανομένης της συμφωνίας για τη δημιουργία περιφερειακής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και της εντονότερης έμφασης στις βελτιώσεις της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι περιφερειακές πρωτοβουλίες, όπως η Διαδικασία για τη συνεργασία στη νοτιοανατολική Ευρώπη, συνέχισαν την προώθηση της σταθερότητας

και της συνεργασίας. Οι χώρες άρχισαν, επίσης, συνεργασία σε νέους τομείς, ιδίως με την ίδρυση του γραφείου περιφερειακής συνεργασίας των νέων (RYCO) και τη συμφωνία να δρομολογηθεί νέο πιλοτικό πρόγραμμα για ανταλλαγές νέων σε ηλικία δημοσίων υπαλλήλων. Οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων συμφώνησαν, επίσης, σχετικά με μέτρα διευκόλυνσης του εμπορίου και δρομολόγησαν μέτρα για την περαιτέρω ελευθέρωση του περιφερειακού εμπορίου. Σε τελευταία ανάλυση, η επιτυχία της συνεργασίας θα επιμετρηθεί με βάση την υλοποίηση έργων συνδεσιμότητας επιτόπου. Είναι πλέον επιτακτική ανάγκη να δρομολογηθούν υλικά έργα για την παροχή αντικειμενικών αποδείξεων σχετικά με τα άμεσα οφέλη για τους πολίτες. Όσον αφορά τις μεταφορές και την ενέργεια, ωστόσο, η εφαρμογή μεταρρυθμιστικών μέτρων συνδεσιμότητας, που συμφωνήθηκε το 2015 κατά την 6η διάσκεψη κορυφής στη Βιέννη, πρέπει να επιταχυνθεί.

Οι σχέσεις καλής γειτονίας και η περιφερειακή συνεργασία αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης και της διαδικασίας διεύρυνσης. Πραγματοποιήθηκαν συνεχείς επαφές και συνεργασία σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο, ακόμα και σε ευαίσθητους τομείς, όπως τα εγκλήματα πολέμου, οι αγνοούμενοι, η επιστροφή προσφύγων, το οργανωμένο έγκλημα και η αστυνομική συνεργασία. Οι σχέσεις καλής γειτονίας εξακολουθούν να ενισχύονται μέσω διαφόρων περιφερειακών πρωτοβουλιών συνεργασίας. Ταυτόχρονα, η πιο υπεύθυνη πολιτική ηγεσία και οι περαιτέρω προσπάθειες για συμφιλίωση είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση της σταθερότητας και για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα ευνοεί την αντιμετώπιση των προβλημάτων που κληροδότησε το παρελθόν. Δηλώσεις που μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις σχέσεις καλής γειτονίας θα πρέπει να αποφεύγονται.

Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την υπέρβαση των διμερών διαφορών μεταξύ των χωρών της διεύρυνσης και μεταξύ των τελευταίων και των κρατών μελών. Τα διμερή αυτά ζητήματα πρέπει να αντιμετωπιστούν από τα ενδιαφερόμενα μέρη το συντομότερο δυνατόν και δεν θα πρέπει να λειτουργούν ως τροχοπέδη για τη διαδικασία προσχώρησης, η οποία θα πρέπει να πραγματοποιείται βάσει των όρων που έχουν καθοριστεί. Εν προκειμένω, τα αποτελέσματα υπήρξαν περιορισμένα. Η πρόοδος στην εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ της Σερβίας και του Κοσσυφοπεδίου πρέπει να επιταχυνθεί. Όσον αφορά την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η διατήρηση σχέσεων καλής γειτονίας παραμένει ουσιαστικής σημασίας, συμπεριλαμβανομένης μιας μέσω διαπραγματεύσεων και αμοιβαίως αποδεκτής λύσης για το ζήτημα της ονομασίας, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Η πρόοδος των συνομιλιών διευθέτησης του Κυπριακού υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη. Προκειμένου να διευκολυνθεί η περαιτέρω πρόοδος, η Τουρκία πρέπει να τηρήσει την υποχρέωσή της σχετικά με την πλήρη εφαρμογή του πρόσθετου πρωτοκόλλου και να σημειώσει πρόοδο προς την εξομάλυνση των σχέσεων με την Κυπριακή Δημοκρατία. Τούτο θα μπορούσε να δώσει νέα ώθηση στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων. Η Επιτροπή καλεί, επίσης, την Τουρκία να αποφεύγει κάθε είδους απειλή, πηγή προστριβών ή ενέργεια που πλήττει τις σχέσεις καλής γειτονίας και την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών. Η Επιτροπή υπογραμμίζει όλα τα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών μελών της ΕΕ. Αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα σύναψης διμερών συμφωνιών, καθώς και το δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης φυσικών πόρων σύμφωνα με το ενωσιακό κεκτημένο και το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας.

III. ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΕΣΜΗΣ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ

α) Εισαγωγή της επικαιροποιημένης μεθοδολογίας υποβολής εκθέσεων σε νέους τομείς

Το 2015, η Επιτροπή επέφερε ορισμένες αλλαγές στη μεθοδολογία για την υποβολή εκθέσεων. Στόχος ήταν να αυξηθεί περαιτέρω η σαφήνεια των αξιολογήσεων, καθώς και η δυνατότητα χρήσης της δέσμης μέτρων ως πηγής πληροφοριών και καθοδήγησης για όλους τους ενδιαφερομένους και να υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια στη διαδικασία της διεύρυνσης, που να καθορίζει με μεγαλύτερη σαφήνεια τη συνολική θέση των χωρών. Οι εκθέσεις εστιάζουν περισσότερο στην τρέχουσα κατάσταση, ώστε να καταδεικνύουν σαφέστερα σε ποιο σημείο βρίσκονται οι χώρες ως προς τις αντίστοιχες προετοιμασίες τους ως προς την εκπλήρωση των κριτηρίων προσχώρησης, παρέχουν ισχυρότερη καθοδήγηση σχετικά με τα σημεία στα οποία θα πρέπει να επικεντρωθούν οι χώρες κατά το επόμενο έτος και έχουν συμπεριλάβει πιο εναρμονισμένες κλίμακες αναφοράς και αξιολόγησης, οι οποίες επιτρέπουν την άμεση σύγκριση των χωρών. Οι αλλαγές αυτές αντικατοπτρίζουν με μεγαλύτερη σαφήνεια το γεγονός ότι οι προσπάθειες ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης των χωρών της διεύρυνσης πρέπει να συνεπάγονται μια σταθερή και ευρεία διαδικασία πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων και δεν θα πρέπει να εκληφθούν ως ένα περιορισμένο σύνολο τεχνικών διαπραγματεύσεων.

Η επικαιροποιημένη προσέγγιση έχει διευρυνθεί περαιτέρω το 2016 πέρα από τους πιλοτικούς τομείς που καλύπτονταν το 2015¹. Καλύπτει πλέον, επίσης, τους τομείς που συνδέονται με την οικονομική ανάπτυξη (ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, ανταγωνισμός, μεταφορές, ενέργεια), καθώς και ορισμένους τομείς του κεφαλαίου 24 (μετανάστευση, συννοριακοί έλεγχοι, άσυλο και καταπολέμηση της τρομοκρατίας) και το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή. Η εν λόγω σταδιακή επέκταση της μεθοδολογίας λαμβάνει υπόψη την ανάγκη διασφάλισης της δέουσας αλληλουχίας των μεταρρυθμίσεων, καθώς και της συνεχιζόμενης ανάγκης εστίασης στις θεμελιώδεις αρχές. Η νέα μεθοδολογία θα διευρυνθεί περαιτέρω το 2018.

Οι εναρμονισμένες κλίμακες αξιολόγησης αύξησαν τη διαφάνεια και τη συγκρισιμότητα των εκθέσεων. Με σκοπό την απόδοση ακριβέστερων αποτελεσμάτων, η αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης έχει βελτιωθεί περαιτέρω, μέσω της χρήσης, ανάλογα με την περίπτωση, ενδιάμεσων σταδίων μεταξύ των εκάστοτε δύο από τα υφιστάμενα επίπεδα.

β) Αναθεωρημένη υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα οικονομικά κριτήρια

Με βάση τις αλλαγές του προηγούμενου έτους ως προς την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα οικονομικά κριτήρια, η Επιτροπή εκλέπτυνε περαιτέρω τη μεθοδολογία της και προσαρμοσε τα επιμέρους κριτήρια που συνθέτουν τα δύο οικονομικά κριτήρια προσχώρησης. Ο σκοπός της εν λόγω προσαρμογής είναι να διασφαλιστεί το γεγονός ότι οι χώρες της διεύρυνσης θα είναι έτοιμες από οικονομική άποψη και θα συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα και τη σταθερότητα της ΕΕ, όταν γίνουν μέλη.

¹ Το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα (λειτουργία του δικαστικού συστήματος, διαφθορά, οργανωμένο έγκλημα, ελευθερία της έκφρασης), τα οικονομικά κριτήρια, η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης και τρία κεφάλαια που συνδέονται στενά με αυτές τις θεμελιώδεις αρχές (δημόσιες συμβάσεις, στατιστικές, δημοσιονομικός έλεγχος).

Τα αναθεωρημένα επιμέρους κριτήρια υπογραμμίζουν τις κύριες οικονομικές αδυναμίες των τρεχουσών χωρών της διεύρυνσης, όπως τα ασθενή οικονομικά περιβάλλοντα με περιορισμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, τα ελλιπή εκπαιδευτικά αποτελέσματα και τα χαμηλά επίπεδα καινοτομίας και περιφερειακής συνδεσιμότητας. Επιτρέπουν μια πιο εστιασμένη ανάλυση των ελλείψεων ως προς τη λειτουργία των αγορών και των αδυναμιών ως προς την ανταγωνιστικότητα. Το νέο σημείο εστίασης ευθυγραμμίζεται, επίσης, καλύτερα με τα ΠΟΜ και συνεπώς συμβάλλει στην παροχή σαφέστερης καθοδήγησης στις χώρες της διεύρυνσης, ώστε οι τελευταίες να μπορέσουν να καρπωθούν τα οφέλη της στενότερης ολοκλήρωσης με την ΕΕ πριν από την προσχώρηση και, εν τέλει, στην εκπλήρωση των οικονομικών κριτηρίων.

γ) Από το φθινόπωρο στην άνοιξη – το νέο χρονοδιάγραμμα της δέσμης μέτρων

Η Επιτροπή σχεδιάζει να μεταφέρει την έγκριση της ετήσιας δέσμης μέτρων για τη διεύρυνση από τον καθιερωμένο χρόνο έγκρισής της το φθινόπωρο σε νέο χρονικό σημείο την άνοιξη. Αυτό θα σήμαινε ότι η επόμενη δέσμη δεν θα εγκρινόταν τον Οκτώβριο/Νοέμβριο 2017, αλλά την άνοιξη του 2018. Τα επόμενα συμπεράσματα του Συμβουλίου θα μπορούσαν στη συνέχεια να εγκριθούν από το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (ΣΓΥ) τον Ιούνιο. Ο νέος αυτός χρονικός προγραμματισμός θα επέτρεπε στην Επιτροπή να εναρμονίσει την περίοδο αναφοράς με το ημερολογιακό έτος, που αποτελεί τη συνήθη βάση για τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων. Αυτό έχει επανειλημμένα προταθεί από τις χώρες της διεύρυνσης.

Ο νέος χρονικός προγραμματισμός θα επιτρέψει, επίσης, στην Επιτροπή να εναρμονίσει τον κύκλο υποβολής εκθέσεων για τη δέσμη μέτρων με τον κύκλο του ΠΟΜ. Αυτό θα προσέδιδε μεγαλύτερη βαρύτητα στα βασικά οικονομικά μεγέθη της πολιτικής διεύρυνσης, θα εξασφάλιζε μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ της δέσμης μέτρων και της διαδικασίας του ΠΟΜ και θα λειτουργούσε υπέρ της μεγαλύτερης προβολής του τελευταίου.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Με βάση την ανωτέρω ανάλυση και τις αξιολογήσεις που αναφέρονται στις περιλήψεις για κάθε χώρα στο παράρτημα, η Επιτροπή καταλήγει στα ακόλουθα **συμπεράσματα** και **συστάσεις**:

I

1. Η πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ εξακολουθεί να αποτελεί στρατηγική επένδυση για την **ειρήνη, την ασφάλεια, την ευημερία και τη σταθερότητα** στην Ευρώπη. Στηριζόμενη σε αυστηρούς αλλά δίκαιους όρους και στην αξιοκρατική αξιολόγηση εξακολουθεί να αποτελεί κινητήριο μοχλό μετασχηματισμού και εκσυγχρονισμού των χωρών εταίρων μέσα σε ένα συνολικά δύσκολο περιβάλλον. Η σταθεροποίηση μέσω ενός τέτοιου μετασχηματισμού είναι προς το συμφέρον της ίδιας της ΕΕ.
2. Η εστίαση της Επιτροπής στην «**προτεραιότητα στα θεμελιώδη ζητήματα**» έχει αποφέρει αποτελέσματα στην πράξη και οι μεταρρυθμιστικές διαδικασίες προχωρούν συνολικά, αν και σε διαφορετικούς ρυθμούς. Δεδομένης της πολύπλοκης φύσης των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων, η διαδικασία είναι μακροχρόνια και διαρθρωτικές αδυναμίες εξακολουθούν να υπάρχουν σε ορισμένους βασικούς τομείς. Απαιτούνται μεταρρυθμίσεις στους τομείς του κράτους δικαίου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, των δημοκρατικών θεσμών και της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης, καθώς και στην οικονομία, ενώ τα εκλεγμένα θεσμικά όργανα πρέπει να τις προωθήσουν προς όφελος

των ίδιων τους των πολιτών. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις και η ενίσχυση του κράτους δικαίου παράγουν αμοιβαίως ενισχυτικά οφέλη.

3. Η συνεργασία με την Τουρκία και τα Δυτικά Βαλκάνια έχει αποτελέσει σημαντικό στοιχείο στην αντιμετώπιση της **μεταναστευτικής κρίσης** με διάφορες χώρες να διαδραματίζουν έναν εποικοδομητικό ρόλο. Η ΕΕ στηρίζει τις πλέον πληγείσες χώρες, κυρίως την Τουρκία, στις προσπάθειές τους να στηρίζουν και να προστατεύσουν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες.
4. **Οι σχέσεις καλής γειτονίας και η περιφερειακή συνεργασία** αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία της διαδικασίας διεύρυνσης, σταθεροποίησης και σύνδεσης. Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την υπέρβαση των διμερών διαφορών, οι οποίες δεν θα πρέπει να λειτουργούν ως τροχοπέδη για τη διαδικασία προσχώρησης. Η συνεργασία ΔΒ6 στα Δυτικά Βαλκάνια εξακολουθεί να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο αυτό, μεταξύ άλλων μέσω της διαδικασίας του Βερολίνου.

II

5. **Τουρκία:** Η Τουρκία είναι βασικός εταίρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΕ καταδίκασε έντονα την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου ως άμεση επίθεση κατά των δημοκρατικών αρχών και εξέφρασε την πλήρη στήριξη και την αλληλεγγύη της προς τον τουρκικό λαό και τους δημοκρατικούς θεσμούς. Μετά την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος, κηρύχθηκε κατάσταση έκτακτης ανάγκης στις 20 Ιουλίου σε όλη την Τουρκία για τρεις μήνες. Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης έχει ήδη παραταθεί για 3 επιπλέον μήνες.

Οι σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας αντιμετωπίζουν τις ίδιες μακροπρόθεσμες ευκαιρίες και προκλήσεις, όπως πριν από την 15η Ιουλίου. Ωστόσο, τα εκτεταμένα μέτρα που έχουν ληφθεί μετά το πραξικόπημα επέτειναν περαιτέρω ορισμένες κρίσιμες προκλήσεις αναφορικά με τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων στη χώρα, ιδίως όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και στη δέουσα νομική διαδικασία. Σημειώθηκε περαιτέρω οπισθοδρόμηση όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης και τη λειτουργία της δικαιοσύνης. Η κατάσταση στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας παραμένει μία από τις πλέον κρίσιμες προκλήσεις. Η χώρα βίωσε μια συνεχή, πολύ σοβαρή επιδείνωση της κατάστασης στον τομέα της ασφάλειας, μετά την κατάρρευση της διαδικασίας διευθέτησης του κουρδικού ζητήματος τον Ιούλιο του 2015, και επλήγη από πολλές θανατηφόρες τρομοκρατικές επιθέσεις μεγάλης κλίμακας που αποδίδονται στο PKK και το Da'esh. Η ΕΕ έχει τονίσει ότι τα αντιτρομοκρατικά μέτρα πρέπει να είναι αναλογικά και να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η διαδικασία πολιτικής διευθέτησης του κουρδικού ζητήματος πρέπει να ξεκινήσει εκ νέου χωρίς καθυστέρηση. Η ΕΕ εκφράζει τη βαθιά της ανησυχία για τη σύλληψη πολλών βουλευτών του Δημοκρατικού Κόμματος των Λαών (HDP) με κατηγορίες που αφορούν την εικαζόμενη υποστήριξη τρομοκρατικών δραστηριοτήτων.

Δεδομένης της κλίμακας και του συλλογικού χαρακτήρα των μέτρων που έχουν ληφθεί από τον Ιούλιο, η ΕΕ έχει καλέσει επανειλημμένως την Τουρκία, ως υποψήφια προς ένταξη χώρα, να τηρεί τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα για το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα. Οι τουρκικές αρχές ανέλαβαν σαφείς δεσμεύσεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Η Επιτροπή καλεί, επίσης, την Τουρκία να εφαρμόσει πλήρως τις εν λόγω δεσμεύσεις, μεταξύ άλλων μέσω της διεθνούς παρακολούθησης των κρατήσεων, των δικών και των δικονομικών διαδικασιών μετά την απόπειρα πραξικοπήματος. Η ΕΕ δεσμεύεται να εργαστεί μαζί με μια δημοκρατική, χωρίς αποκλεισμούς και σταθερή Τουρκία για την αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων. Ακόμη, το κράτος δικαίου, τα

ανθρώπινα δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες πρέπει να γίνονται σεβαστά σε κάθε περίπτωση, και το Κοινοβούλιο και όλες οι δυνάμεις που εκπροσωπούνται στους δημοκρατικούς θεσμούς της χώρας πρέπει να είναι σε θέση να διαδραματίσουν πλήρως τον ρόλο που τους αναθέτει το Σύνταγμα. Όσον αφορά τις σκέψεις που εκφράστηκαν εκ νέου για την υποβολή νομοθετικής πρότασης στο κοινοβούλιο για την επαναφορά της θανατικής ποινής, η ΕΕ υπενθυμίζει ότι η κατηγορηματική απόρριψη της θανατικής ποινής αποτελεί βασικό στοιχείο του κεκτημένου της ΕΕ και συνιστά θεμελιώδη διεθνή υποχρέωση, την οποία η Τουρκία έχει αναλάβει.

Η ΕΕ και η Τουρκία έχουν εμβαθύνει τις σχέσεις τους σε βασικούς τομείς κοινού ενδιαφέροντος, όπως συμφωνήθηκε κατά τη σύνοδο κορυφής ΕΕ-Τουρκίας της 29ης Νοεμβρίου 2015. Πραγματοποιήθηκαν υψηλού επιπέδου πολιτικοί διάλογοι και υψηλού επιπέδου διάλογοι για την ενέργεια και την οικονομία. Η Τουρκία συνέχισε να καταβάλλει εξαιρετικές προσπάθειες, για να προσφέρει καταφύγιο σε περισσότερα από 2,7 εκατομμύρια πρόσφυγες από τη Συρία και το Ιράκ. Η συνεργασία με την ΕΕ για τη μετανάστευση ενισχύθηκε κατόπιν της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας της 18ης Μαρτίου 2016. Σε συνδυασμό με άλλα μέτρα που έχουν ληφθεί, αυτό οδήγησε σε δραστική μείωση των θανάτων στη θάλασσα και σε σημαντική μείωση του αριθμού των προσφύγων και των παράτυπων μεταναστών που φεύγουν από την Τουρκία προς την Ελλάδα. Η Τουρκία σημείωσε σημαντική πρόοδο κατά τη διάρκεια του περασμένου έτους όσον αφορά την εκπλήρωση των κριτηρίων του οδικού χάρτη για την ελευθέρωση του καθεστώτος των θεωρήσεων. Η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για την άρση της υποχρέωσης θεώρησης, με την προϋπόθεση ότι η Τουρκία θα εκπληρώσει τα εναπομένοντα κριτήρια αξιολόγησης. Στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης, πραγματοποιήθηκε το άνοιγμα δύο ακόμη κεφαλαίων τον Νοέμβριο του 2015 και τον Ιούνιο του 2016 αντίστοιχα. Αυτό περιλαμβάνει, επίσης, τις προπαρασκευαστικές εργασίες για τρία άλλα κεφάλαια και τη συνεχή επικαιροποίηση των εκθέσεων αναλυτικής εξέτασης για τα βασικά κεφάλαια 23 και 24. Οι δύο πλευρές συνέχισαν να διερευνούν τις πιθανές επιλογές για την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης. Ως μέλος της ομάδας G20, του NATO, του ΟΑΣΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Τουρκία αποτελεί ενεργό διεθνή παράγοντα. Η Τουρκία εξακολουθεί να δραστηριοποιείται στη διεθνή συμμαχία για τον αγώνα κατά του Da'esh και αποτελεί βασικό εταίρο στην περιοχή.

Η Τουρκία θα πρέπει, επίσης, να αντιμετωπίσει τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, να εφαρμόσει περαιτέρω διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και να βελτιώσει το επιχειρηματικό περιβάλλον, ιδίως στην ευαίσθητη φάση μετά την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος.

Τέλος, σύμφωνα με τις επανειλημμένες θέσεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής κατά τα προηγούμενα έτη, είναι τώρα επείγον να εκπληρώσει η Τουρκία την υποχρέωσή της σχετικά με την πλήρη εφαρμογή του πρόσθετου πρωτοκόλλου και να σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την εξομάλυνση των σχέσεών της με την Κυπριακή Δημοκρατία. Η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δέσμευση των μερών για συνομιλίες υπό την αιγίδα των ΗΕ. Είναι πλέον σημαντικό να σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος όσον αφορά τις συνομιλίες αυτές. Με σκοπό να διευκολυνθεί η εν λόγω πρόοδος, η δέσμευση και η συγκεκριμένη συμβολή της Τουρκίας για τη συνολική διευθέτηση παραμένει κρίσιμης σημασίας. Η ΕΕ είναι έτοιμη να διευκολύνει τη διαμόρφωση των όρων μιας διευθέτησης σύμφωνα με τις αρχές επί των οποίων εδράζεται η Ένωση.

6. **Μαυροβούνιο:** Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης στην ΕΕ έχουν σημειώσει πρόοδο. Οι κοινοβουλευτικές εκλογές του Οκτωβρίου 2016 διεξήχθησαν σύμφωνα με ένα ουσιαστικά αναθεωρημένο νομικό πλαίσιο και, συνολικά, με έναν πιο συμμετοχικό και διαφανή τρόπο. Το περιβάλλον ήταν ανταγωνιστικό και χαρακτηριζόταν από τον

σεβασμό των θεμελιωδών ελευθεριών. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές αναμένεται να διερευνήσουν γρήγορα και με διαφάνεια τις εικαζόμενες δικονομικές παρατυπίες, τις πραγματοποιηθείσες συλλήψεις και το προσωρινό κλείσιμο δύο πλατφορμών κινητής επικοινωνίας. Το νομικό πλαίσιο στον τομέα του κράτους δικαίου έχει σε μεγάλο βαθμό ολοκληρωθεί και το θεσμικό πλαίσιο είναι σε ισχύ. Το σύνολο του συστήματος του κράτους δικαίου πρέπει τώρα να αποδώσει περισσότερα αποτελέσματα, ιδίως για την ενίσχυση του ιστορικού επιδόσεων όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος. Η πρόοδος ως προς τα κεφάλαια που αφορούν το κράτος δικαίου, όπως αποδεικνύεται βάσει απτών αποτελεσμάτων, ιδίως για την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, θα εξακολουθήσει να επηρεάζει τον συνολικό ρυθμό των διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Η δημοσιονομική θέση του Μαυροβουνίου επιδεινώθηκε και τα αυξανόμενα επίπεδα δημόσιου χρέους διακυβεύουν τη δημοσιονομική βιωσιμότητα. Κατά προτεραιότητα, το Μαυροβούνιο θα πρέπει να λάβει μέτρα για τη συγκράτηση των τρεχουσών δαπανών και τη βελτίωση της είσπραξης εσόδων. Θα πρέπει, επίσης, να μειώσει τα αντικίνητρα για την εργασία, να αναπτύξει το ανθρώπινο κεφάλαιο και μια ανταγωνιστική βιομηχανία με προσανατολισμό προς τις εξαγωγές. Κατά τη διάρκεια του Δεκεμβρίου του 2015, το Μαυροβούνιο έλαβε πρόσκληση προσχώρησης στο NATO, γεγονός που αποτελεί σημαντικό επίτευγμα.

7. **Σερβία:** Μετά τις πρόωρες εθνικές εκλογές τον Απρίλιο, το νέο κυβερνητικό πρόγραμμα της Σερβίας συμπεριέλαβε την προσχώρηση της Σερβίας στην ΕΕ ως στόχο προτεραιότητας. Η Σερβία έκανε σημαντικά βήματα για την επίτευξη του στόχου αυτού, με αποτέλεσμα να ανοίξουν τα πρώτα τέσσερα κεφάλαια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, μεταξύ άλλων όσον αφορά το κράτος δικαίου και την εξομάλυνση των σχέσεων της με το Κοσσυφοπέδιο. Ο ρυθμός των ενταξιακών διαπραγματεύσεων θα εξαρτηθεί ιδίως από τη βιώσιμη πρόοδο που θα σημειωθεί σε αυτούς τους δύο τομείς. Η Σερβία πρέπει να ενισχύσει τη δέσμευσή της στο πλαίσιο του διαλόγου με το Κοσσυφοπέδιο, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής όλων των συμφωνιών. Η Επιτροπή ευελπιστεί ότι θα ανοίξουν περαιτέρω κεφάλαια κατά την προσεχή περίοδο.

Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις παράγουν αποτελέσματα και πρέπει να συνεχιστούν, με ιδιαίτερη έμφαση στην αναδιάρθρωση των κρατικά ελεγχόμενων επιχειρήσεων και των δημόσιων επιχειρήσεων κοινής ωφελείας. Ο ηγετικός ρόλος της Σερβίας στην περιοχή είναι καθοριστικός για τη βελτίωση των περιφερειακών δεσμών και τη διατήρηση της σταθερότητας. Η Σερβία έχει επηρεαστεί από τη μεταναστευτική κρίση και διαδραμάτισε ενεργό και εποικοδομητικό ρόλο, καθώς και συνεργάστηκε με τις γειτονικές χώρες και τα κράτη μέλη κατά τη διαχείριση μικτών μεταναστευτικών ροών.

8. **Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας:** Το προηγούμενο έτος υπήρξε έτος συνεχιζόμενης πολιτικής κρίσης. Παραμένουν οι ανησυχίες σχετικά με την άλωση του κράτους, η οποία επηρεάζει τη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών και τους βασικούς τομείς της κοινωνίας. Η χώρα πρέπει να εφαρμόσει πλήρως τη συμφωνία Pržino, κυρίως με την εξασφάλιση αξιόπιστης εκλογικής διαδικασίας σε σχέση με τις πρόωρες κοινοβουλευτικές εκλογές του Δεκεμβρίου. Οι προσπάθειες του Ειδικού Εισαγγελέα να εδραιώσει τη νομική ευθύνη πρέπει να υποστηριχθούν και το Κοινοβούλιο πρέπει να θεμελιώσει πολιτική ευθύνη για τις παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και το περιεχόμενό τους. Απαιτείται περαιτέρω ουσιαστική πρόοδος αναφορικά με τη συγκεκριμένη εφαρμογή των επειγουσών μεταρρυθμιστικών προτεραιοτήτων. Θα πρέπει να συνεχιστεί η διατήρηση της μακροοικονομικής σταθερότητας και, ιδίως, θα πρέπει να ελέγχεται το δημόσιο έλλειμμα με μεγαλύτερη προσοχή και διαφάνεια και θα πρέπει να βελτιωθεί η διαχείριση των δημόσιων δαπανών. Με βάση την πρόσφατη πρόοδο στην εφαρμογή μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης με

την Ελλάδα, απαιτούνται αποφασιστικά βήματα για την επίλυση του «ζητήματος της ονομασίας». Η χώρα έχει πληγεί από τη μεταναστευτική κρίση και έχει συνεργασθεί με τις γειτονικές χώρες και τα κράτη μέλη κατά τη διαχείριση μικτών μεταναστευτικών ροών.

Τα πρόσφατα θετικά βήματα στο πλαίσιο της συμφωνίας του Pržino παρέχουν μια πραγματική ευκαιρία στους πολιτικούς ηγέτες να ξεπεράσουν επιτέλους τη μακροχρόνια κρίση και να αντιμετωπίσουν τα συστημικά ζητήματα. Υπό το πρίσμα αυτό, η Επιτροπή είναι προετοιμασμένη να επεκτείνει τη σύστασή της για την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Ωστόσο, αυτό θα πρέπει να εξαρτάται από την πρόοδο της εφαρμογής της συμφωνίας Pržino, ιδίως δε από τη διεξαγωγή αξιόπιστων κοινοβουλευτικών εκλογών και την ουσιαστική εφαρμογή των επειγουσών μεταρρυθμιστικών προτεραιοτήτων.

9. **Αλβανία:** Η Αλβανία εξακολούθησε να σημειώνει σταθερή πρόοδο προς την εκπλήρωση και των πέντε βασικών προτεραιοτήτων για την έναρξη των διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Καθοριστικές συνταγματικές τροποποιήσεις εγκρίθηκαν ομόφωνα κατά τη διάρκεια του Ιουλίου του 2016 και δρομολογήθηκε μια διεξοδική και συνολική διαδικασία μεταρρύθμισης του δικαστικού συστήματος. Η διαδικασία αυτή θα περιλάβει ενδελεχή επαναξιολόγηση των δικαστών και των εισαγγελέων. Η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης εξακολούθησε να εφαρμόζεται με συνέπεια. Συνεχίζεται το έργο προς τη δημιουργία ενός αξιόπιστου ιστορικού επιδόσεων των προληπτικών ερευνών, των διώξεων και των καταδικών για την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος. Τα θεμελιώδη δικαιώματα εξακολουθούν να είναι ευρέως σεβαστά στη χώρα.

Εν όψει της παραπάνω προόδου όσον αφορά την εκπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και στο πλαίσιο της αξιόπιστης και απτής προόδου προς την υλοποίηση της μεταρρύθμισης του τομέα της δικαιοσύνης, ιδίως ως προς την επαναξιολόγηση των δικαστών και των εισαγγελέων (έλεγχοι), η Επιτροπή συνιστά την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Αλβανία.

10. **Βοσνία-Ερζεγοβίνη:** Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πέτυχε αποτελέσματα ως προς τις προτεραιότητες που απορρέουν από τη διαδικασία μεταρρύθμισης, ιδίως όσον αφορά το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων. Σε αυτή τη βάση, το Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να διατυπώσει γνώμη σχετικά με την αίτηση προσχώρησης. Οι σημαντικές μεταρρυθμιστικές προσπάθειες που προσανατολίζονται στην ΕΕ πρέπει να συνεχιστούν, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα βαθιά ριζωμένα διαρθρωτικά προβλήματα που έχουν οδηγήσει σε οπισθοδρόμηση την ανάπτυξη της χώρας, μεταξύ άλλων και από κοινωνικοοικονομική άποψη. Η ενίσχυση του κράτους δικαίου και της δημόσιας διοίκησης σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης, καθώς και η περαιτέρω βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ όλων των επιπέδων, εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα. Πρέπει να εφαρμοστεί ο εγκεκριμένος μηχανισμός συντονισμού σε θέματα ΕΕ, ώστε να μπορέσει η χώρα να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της διαδικασίας ολοκλήρωσης της ΕΕ, μεταξύ άλλων όσον αφορά την υιοθέτηση των αναγκαίων στρατηγικών σε επίπεδο χώρας. Το πρωτόκολλο για την προσαρμογή της ΣΣΣ, που μονογραφήθηκε τον Ιούλιο του 2016, πρέπει να υπογραφεί.
11. **Κοσσυφοπέδιο:** Η Επιτροπή χαιρετίζει την έναρξη ισχύος της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΣΣΣ) την 1η Απριλίου 2016, η οποία παρέχει ένα συνολικό πλαίσιο για στενότερες πολιτικές και οικονομικές σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και του Κοσσυφοπέδιου. Το Κοσσυφοπέδιο έχει πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα όσον

αφορά την εκπλήρωση των απαιτήσεων του οδικού χάρτη για την ελευθέρωση του καθεστώτος των θεωρήσεων, γεγονός που επέτρεψε στην Επιτροπή να εκδώσει επίσημη πρόταση τον Μάιο του 2016 για την άρση της υποχρέωσης θεώρησης, εφόσον οι δύο εναπομένουσες απαιτήσεις —να κυρώσει τη συμφωνία των συνόρων με το Μαυροβούνιο και να συνεχίσει να ενισχύει τις επιδόσεις της όσον αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς— πληρούνται. Το κοινοβουλευτικό έργο επηρεάστηκε δυσμενώς από θεμελιώδη παρεμπόδιση από διάφορα πολιτικά κόμματα.

Οι πολιτικοί φορείς πρέπει να βρουν έναν τρόπο, ώστε να ξεπεράσουν το παρατεταμένο πολιτικό αδιέξοδο και να προετοιμάσουν το έδαφος για την αντιμετώπιση των πολυάριθμων μεταρρυθμιστικών προκλήσεων, ιδίως όσον αφορά το κράτος δικαίου και την ανάγκη διαρθρωτικών οικονομικών μεταρρυθμίσεων για την αντιμετώπιση των υψηλών επιπέδων ανεργίας. Μια ευρωπαϊκή ατζέντα μεταρρυθμίσεων έχει αναπτυχθεί, για να συνδράμει στην αναγκαία εφαρμογή της ΣΣΣ. Το Κοσσυφοπέδιο εκπλήρωσε τις εναπομένουσες διεθνείς υποχρεώσεις σε σχέση με τη δημιουργία του Γραφείου Εμπειρογνομόνων και του Γραφείου Ειδικής Εισαγγελίας για τη διερεύνηση των καταγγελιών περί διεθνών εγκλημάτων που διαπράχθηκαν στο πλαίσιο της σύρραξης του Κοσσυφοπεδίου. Η εντολή της EULEX παρατάθηκε μέχρι τον Ιούνιο του 2018. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να ενισχύσει τη δέσμευσή του στο πλαίσιο του διαλόγου με τη Σερβία, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής όλων των συμφωνιών.

V. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1. Περίληψεις των πορισμάτων των εκθέσεων
2. Βασικές στατιστικές

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 – Περιλήψεις των πορισμάτων των εκθέσεων

Τουρκία

Η απόπειρα στρατιωτικού πραξικοπήματος κατά τη νύχτα της 15ης Ιουλίου άφησε πίσω της 241 νεκρούς και 2 196 τραυματίες. Η τουρκική κυβέρνηση, με την υποστήριξη του συνόλου του τουρκικού πολιτικού φάσματος και της κοινωνίας, ξεπέρασε επιτυχώς την απόπειρα πραξικοπήματος. Η Μεγάλη Τουρκική Εθνοσυνέλευση πραγματοποίησε, συμβολικά, ειδική σύνοδο ήδη στις 16 Ιουλίου και ενέκρινε δήλωση εγκεκριμένη από όλα τα κόμματα που εκπροσωπούνται στο Κοινοβούλιο. Η κυβέρνηση απέδωσε την οργάνωση της απόπειρας πραξικοπήματος στο κίνημα του Gülen.

Η ΕΕ καταδίκασε έντονα και αμέσως την απόπειρα πραξικοπήματος, η οποία αποτέλεσε άμεση επίθεση κατά της δημοκρατίας στην Τουρκία, και υπενθύμισε την πλήρη υποστήριξή της στους δημοκρατικούς θεσμούς της χώρας.

Στις 20 Ιουλίου κηρύχθηκε κατάσταση έκτακτης ανάγκης σε ολόκληρη την Τουρκία για περίοδο τριών μηνών, με περαιτέρω παράταση κατά τρεις επιπλέον μήνες στις 3 Οκτωβρίου. Σημαντικές νομοθετικές τροποποιήσεις θεσπίστηκαν με διάταγμα. Η Τουρκία γνωστοποίησε στο Συμβούλιο της Ευρώπης την παρέκκλιση από την υποχρέωσή της να διασφαλίζει ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα που προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Μετά την απόπειρα πραξικοπήματος, έλαβαν χώρα πολύ εκτεταμένες θέσεις σε διαθεσιμότητα, απολύσεις, συλλήψεις και κρατήσεις βάσει των εικαζόμενων σχέσεων με το κίνημα του Gülen και της συμμετοχής στην απόπειρα πραξικοπήματος. Τα μέτρα έπληξαν όλο το φάσμα της κοινωνίας, με ιδιαίτερο αντίκτυπο στο δικαστικό σώμα, τις ένοπλες δυνάμεις, την αστυνομία, τη χωροφυλακή, τις δημόσιες υπηρεσίες, τις τοπικές αρχές, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τους δάσκαλους, τους δικηγόρους, τα μέσα ενημέρωσης και την επιχειρηματική κοινότητα. Πολλά ιδρύματα και ιδιωτικές εταιρείες έκλεισαν, τα περιουσιακά στοιχεία τους κατασχέθηκαν ή μεταβιβάστηκαν σε δημόσιους φορείς.

Στον απόηχο των μέτρων μετά το πραξικόπημα, η ΕΕ κάλεσε τις αρχές να τηρούν τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα όσον αφορά το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα. Ενώ πρέπει να υφίσταται σχέση εμπιστοσύνης και πίστης μεταξύ των δημοσίων υπαλλήλων και του κράτους και πρέπει να ληφθούν μέτρα προς εξασφάλιση αυτού, κάθε ισχυρισμός σχετικά με παράβαση θα πρέπει να εδραιώνεται μέσω διαφανών διαδικασιών για κάθε μεμονωμένη περίπτωση. Η ατομική ποινική ευθύνη μπορεί να στοιχειοθετηθεί μόνον με πλήρη σεβασμό της διάκρισης των εξουσιών, της πλήρους ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και του δικαιώματος κάθε διαδίκου για δίκαιη δίκη, μεταξύ άλλων, μέσω της αποτελεσματικής πρόσβασης σε δικηγόρο. Η Τουρκία πρέπει να εξασφαλίσει το γεγονός ότι κάθε μέτρο λαμβάνεται μόνο στον απολύτως αναγκαίο βαθμό για τις απαιτήσεις της περίπτωσης και ότι σε όλες τις περιπτώσεις αντέχει στη δοκιμασία της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Τα μέτρα που λαμβάνονται σύμφωνα με την κατάσταση έκτακτης ανάγκης υποβάλλονται σε έλεγχο από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Η Τουρκία πρέπει επειγόντως να τηρήσει τις συστάσεις του Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης του Οκτωβρίου του 2016.

Όσον αφορά τα **πολιτικά κριτήρια**, πριν από την απόπειρα πραξικοπήματος το Κοινοβούλιο ενεπλάκη σε μια έντονη νομοθετική δραστηριότητα με στόχο την υλοποίηση του φιλόδοξου σχεδίου δράσης για τη μεταρρύθμιση της κυβέρνησης για το 2016, καθώς και των νομοθετικών απαιτήσεων του οδικού χάρτη για την ελευθέρωση του καθεστώτος των θεωρήσεων. Ωστόσο, αρκετές βασικές νομοθετικές πράξεις που έχουν θεσπιστεί σχετικά με το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν ήταν σύμφωνες με τα ευρωπαϊκά

πρότυπα, όπως η νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων. Η πολιτική αντιπαράθεση συνέχισε να δυσχεραίνει το έργο της νομοθετικής εξουσίας. Η έγκριση, τον Μάιο, του νόμου που επιτρέπει την άρση της ασυλίας ενός μεγάλου αριθμού βουλευτών και οι επακόλουθες κρατήσεις και συλλήψεις πολλών βουλευτών του Δημοκρατικού Κόμματος των Λαών (HDP), συμπεριλαμβανομένων των δύο συμπροεδρεύοντων μελών, τον Νοέμβριο, προκαλεί σοβαρές ανησυχίες.

Η κατάσταση στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας παρέμεινε μία από τις πλέον κρίσιμες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα. Η Τουρκία βίωσε μια συνεχή, πολύ σοβαρή επιδείνωση της κατάστασης στον τομέα της ασφάλειας, μετά από την κατάρρευση της διαδικασίας διευθέτησης του κουρδικού ζητήματος τον Ιούλιο του 2015, και επλήγη από πολλές θανατηφόρες τρομοκρατικές επιθέσεις μεγάλης κλίμακας που αποδίδονται στο PKK και το Da'esh. Οι αρχές συνέχισαν την εκτεταμένη στρατιωτική τους εκστρατεία ασφαλείας και αντιμετώπισης της τρομοκρατίας κατά του Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (PKK), το οποίο παραμένει στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων της ΕΕ. Έχουν αναφερθεί αυξανόμενες σοβαρές καταγγελίες για παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου και για τη δυσανάλογη χρήση βίας από τις δυνάμεις ασφαλείας στο νοτιοανατολικό μέρος της χώρας. Πολλοί εκλεγμένοι αντιπρόσωποι και στελέχη των δημοτικών αρχών στο νοτιοανατολικό μέρος της χώρας τέθηκαν σε διαθεσιμότητα, τους αφαιρέθηκαν τα καθήκοντά τους, ή συνελήφθησαν με ορισμένες από τις κατηγορίες που σχετίζονται με την τρομοκρατία, βάσει των διαταγμάτων στο πλαίσιο κατάστασης έκτακτης ανάγκης, μετά την απόπειρα του πραξικοπήματος. Ωστόσο, τα αντιτρομοκρατικά μέτρα πρέπει να είναι αναλογικά και να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η διευθέτηση του κουρδικού ζητήματος μέσω μίας πολιτικής διαδικασίας είναι η μοναδική οδός για να επιτευχθεί πρόοδος· η συμφιλίωση και η ανασυγκρότηση καθίστανται, επίσης, βασικά θέματα προς αντιμετώπιση από τις αρχές.

Η κοινωνία των πολιτών κατέβαλε όσες προσπάθειες μπορούσε για να παραμείνει ενεργή και να συμμετέχει στον δημόσιο βίο. Οι ανεξάρτητες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σπάνια συμμετέχουν σε διαδικασίες χάραξης πολιτικής και εκπόνησης νομοθεσίας. Ορισμένοι από τους εκπροσώπους τους, συμπεριλαμβανομένων των υπερασπιστών των ανθρώπινων δικαιωμάτων, έχουν συλληφθεί και υπήρξαν βάσιμες καταγγελίες εκφοβισμού. Ένας μεγάλος αριθμός οργανώσεων έκλεισε, στο πλαίσιο των μέτρων που έλαβε η κυβέρνηση μετά το πραξικόπημα, για υποτιθέμενη σχέση με το κίνημα του Gülen.

Η Τουρκία έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό στον τομέα της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης με ισχυρή δέσμευση για μια ανοικτή, ανταποκρινόμενη στις απαιτήσεις διοίκηση. Ωστόσο, σημειώθηκε οπισθοδρόμηση στον τομέα της δημόσιας διοίκησης και της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων, ιδίως μετά την απόπειρα πραξικοπήματος. Απομένει να εκτιμηθεί ο διαρθρωτικός αντίκτυπος των μέτρων που ελήφθησαν μετά την απόπειρα πραξικοπήματος στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης.

Το δικαστικό σύστημα της Τουρκίας είναι σε πρώιμο στάδιο/έχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας. Σημειώθηκε οπισθοδρόμηση κατά το προηγούμενο έτος, ιδίως όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας. Οι εκτεταμένες αλλαγές στις δομές και τη σύνθεση των ανωτάτων δικαστηρίων αποτελούν πηγή σοβαρών ανησυχιών και δεν συνάδουν με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Οι δικαστές και οι εισαγγελείς εξακολούθησαν να απομακρύνονται από το επάγγελμά τους και, σε ορισμένες περιπτώσεις, συνελήφθησαν, βάσει ισχυρισμών για συνωμοσία με το κίνημα του Gülen. Η κατάσταση επιδεινώθηκε περαιτέρω μετά την απόπειρα πραξικοπήματος του Ιουλίου, μετά την οποία απολύθηκε το ένα πέμπτο των δικαστών και εισαγγελέων και δεσμεύτηκαν τα περιουσιακά τους στοιχεία. Το δικαστικό σώμα πρέπει να λειτουργεί σε ένα περιβάλλον που να του επιτρέπει να εκτελεί τα καθήκοντά του κατά τρόπο ανεξάρτητο και αμερόληπτο, με τον πλήρη σεβασμό της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας ως προς τη διάκριση των εξουσιών. Στο

καθεστώς έκτακτης ανάγκης, η Τουρκία έχει περαιτέρω επεκτείνει την προσωρινή κράτηση για ορισμένα αδικήματα σε 30 ημέρες, χωρίς πρόσβαση σε δικαστή, και αντιβαίνει στη νομολογία του ΕΔΔΑ, ενώ ένα σημαντικό μέρος του δικαστικού σώματος υπόκειται στα εν λόγω μέτρα.

Η χώρα έχει σε κάποιο βαθμό προετοιμαστεί όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς. Η διαφθορά επικρατεί σε πολλές περιοχές και εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Η έγκριση νέας στρατηγικής και σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της διαφθοράς αποτελεί ένα βήμα προς τα εμπρός, ακόμη και αν εξακολουθεί να είναι μάλλον περιορισμένης εμβέλειας. Το νομικό πλαίσιο εξακολουθεί να πάσχει από σημαντικά κενά και η επιρροή που ασκεί η εκτελεστική εξουσία στη διερεύνηση και τη δίωξη προβεβλημένων υποθέσεων διαφθοράς παραμένει σημαντική πηγή ανησυχίας. Η αντίληψη περί διαφθοράς παραμένει υψηλή.

Η Τουρκία έχει επιτύχει ένα κάποιο επίπεδο προετοιμασίας ως προς την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Η θεσμική ικανότητα αυξήθηκε και εγκρίθηκαν νέες στρατηγικές και σχέδια δράσης. Ωστόσο, δεν υπάρχουν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των καταδικαστικών αποφάσεων και άλλους σημαντικούς δείκτες. Οι οικονομικές έρευνες παραμένουν ανεκμετάλλευτες. Η προληπτική δέσμευση περιουσιακών στοιχείων σπάνια εφαρμόζεται και το επίπεδο δήμευσης περιουσιακών στοιχείων είναι χαμηλό. Στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, έχει τεθεί σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η αντιτρομοκρατική νομοθεσία δεν ευθυγραμμίζεται με το κεκτημένο όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής και τους ορισμούς της και η εφαρμογή της εγείρει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα. Τόσο η ποινική όσο και η αντιτρομοκρατική νομοθεσία πρέπει να ευθυγραμμιστούν με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, χωρίς να μειωθεί η ικανότητα της Τουρκίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η αρχή της αναλογικότητας πρέπει να τηρείται στην πράξη.

Το τουρκικό νομικό πλαίσιο περιλαμβάνει γενικές εγγυήσεις σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα οποία πρέπει να βελτιωθούν περαιτέρω. Η επιβολή των δικαιωμάτων που απορρέουν από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) δεν έχει ακόμη εξασφαλιστεί. Πολλές σοβαρές παραβιάσεις της απαγόρευσης βασανιστηρίων, της κακής μεταχείρισης και των δικονομικών δικαιωμάτων εικάζεται ότι σημειώθηκαν μετά την απόπειρα του πραξικοπήματος. Ακόμη, όλα τα μέτρα που λαμβάνονται πρέπει να είναι σύμφωνα με τις αρχές της αναλογικότητας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο νέος νόμος περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εξασφάλισης της ισότητας της Τουρκίας αποτελεί ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Ο συγκεκριμένος νόμος περιέχει διατάξεις σχετικά με την απαγόρευση των διακρίσεων για πολλούς λόγους, αλλά δεν καλύπτει ρητά τον γενετήσιο προσανατολισμό. Εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη να υιοθετηθεί μια πλήρως ολοκληρωμένη ειδική νομοθεσία για την καταπολέμηση των διακρίσεων. Υφίσταται νομικό κενό στις υποθέσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ο νέος νόμος περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εξασφάλισης της ισότητας δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί. Τα δικαιώματα των πλέον ευάλωτων ομάδων και των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες θα πρέπει να προστατεύονται επαρκώς. Η βία με βάση το φύλο, οι διακρίσεις, η ρητορική του μίσους, τα εγκλήματα μίσους κατά των μειονοτήτων και οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των λεσβίων, των ομοφυλόφιλων, των αμφιφυλόφιλων, των διεμφυλικών και των μεσοφυλικών (ΛΟΑΔΜ) εξακολουθούν να αποτελούν πηγή σοβαρής ανησυχίας.

Έχει σημειωθεί σοβαρή οπισθοδρόμηση κατά το προηγούμενο έτος στον τομέα της ελευθερίας της έκφρασης. Η επιλεκτική και αυθαίρετη εφαρμογή του νόμου, ιδίως των διατάξεων σχετικά με την εθνική ασφάλεια και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, έχει

αρνητικό αντίκτυπο στην ελευθερία της έκφρασης. Οι εν εξελίξει και νέες ποινικές υποθέσεις κατά δημοσιογράφων, συγγραφέων ή χρηστών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η ανάκληση των διαπιστεύσεων, ο μεγάλος αριθμός συλλήψεων δημοσιογράφων, καθώς και το κλείσιμο πολλών μέσων ενημέρωσης μετά την απόπειρα πραξικοπήματος του Ιουλίου αποτελούν πηγή σοβαρών ανησυχιών. Η ελευθερία του συνέρχεσθαι εξακολουθεί να είναι υπερβολικά περιορισμένη, στη νομοθεσία και στην πράξη.

Η Τουρκία συνέχισε να εκφράζει την υποστήριξή της στις συνομιλίες για τη διευθέτηση του κυπριακού ζητήματος μεταξύ των ηγετών των δύο κοινοτήτων, καθώς και στις προσπάθειες του Ειδικού Συμβούλου του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Η δέσμευση της Τουρκίας και η συμβολή της με συγκεκριμένες ενέργειες σε αυτή τη συνολική διευθέτηση παραμένει ζωτικής σημασίας. Ωστόσο, η Τουρκία δεν έχει ακόμη εκπληρώσει την υποχρέωσή της να εξασφαλίσει την πλήρη και χωρίς διακρίσεις εφαρμογή του πρόσθετου πρωτοκόλλου της συμφωνίας σύνδεσης ούτε έχει άρει όλα τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών που επιβάλλει στις άμεσες μεταφορικές συνδέσεις με την Κύπρο. Δεν σημειώθηκε καμία πρόοδος ως προς την εξομάλυνση των διμερών σχέσεων με την Κυπριακή Δημοκρατία. Τα συμπεράσματα για την Τουρκία που εξέδωσε το Συμβούλιο (Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων) στις 11 Δεκεμβρίου 2006 και επικυρώθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου του 2006 παραμένουν σε ισχύ. Αυτά προβλέπουν ότι οι διαπραγματεύσεις δεν θα ανοίξουν για οκτώ κεφάλαια² που αφορούν τους περιορισμούς της Τουρκίας όσον αφορά την Κυπριακή Δημοκρατία και κανένα κεφάλαιο δεν θα κλείσει προσωρινά μέχρι να επιβεβαιώσει η Επιτροπή ότι η Τουρκία έχει πλήρως εφαρμόσει το πρόσθετο πρωτόκολλο της συμφωνίας σύνδεσης.

Η Τουρκία πρέπει να δεσμευθεί κατηγορηματικά για την ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας, τις διεθνείς συμφωνίες, και την ειρηνική επίλυση των διαφορών σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, με προσφυγή, εφόσον απαιτείται, στο Διεθνές Δικαστήριο. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ εξέφρασε γι' άλλη μια φορά σοβαρή ανησυχία και κάλεσε την Τουρκία να αποφύγει κάθε είδους απειλή ή ενέργεια κατά κράτους μέλους, ή αιτία προστριβών ή ενέργειες που βλάπτουν τις σχέσεις καλής γειτονίας και την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η τουρκική οικονομία βρίσκεται σε προηγμένο στάδιο και μπορεί να θεωρηθεί λειτουργική οικονομία της αγοράς. Ακόμη, το μεγάλο εξωτερικό έλλειμμα καθιστά την τουρκική οικονομία ευάλωτη σε οικονομική αβεβαιότητα, μεταβολές του γενικού αισθήματος των επενδυτών και πολιτικούς κινδύνους. Η κεντρική τράπεζα μείωσε τα επιτόκια, αν και ο πληθωρισμός παρέμεινε πολύ πιο πάνω από τον επίσημο στόχο. Το επιχειρηματικό περιβάλλον συνέχισε να επιδεινώνεται λόγω στοχοθετημένων δράσεων εναντίον των μέσων ενημέρωσης που ασκούν κριτική, των επιχειρηματιών και των πολιτικών αντιπάλων μέσω της ενεργού χρήσης της φορολογικής αρχής, των οικονομικών εγκλημάτων και των δικαστηρίων. Η εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών προϊόντων, υπηρεσιών και εργασίας έχει παρουσιάσει στασιμότητα. Γενικά, σημειώθηκε οπισθοδρόμηση.

Η Τουρκία βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο προετοιμασίας όσον αφορά την ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς εντός της ΕΕ. Σημειώθηκε κάποια πρόοδος σε ορισμένους τομείς, ιδίως με την περαιτέρω ελευθέρωση του ενεργειακού τομέα. Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά προβλήματα όσον αφορά την

²Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, δικαίωμα εγκατάστασης και ελευθερία παροχής υπηρεσιών, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, γεωργία και αγροτική ανάπτυξη, αλιεία, πολιτική μεταφορών, τελωνειακή ένωση και εξωτερικές σχέσεις.

ποιότητα της εκπαίδευσης. Υπάρχουν, επίσης, προβλήματα πρόσβασης των κοριτσιών στην εκπαίδευση. Η πραγματική ανατίμηση της λίρας έχει μειώσει την ανταγωνιστικότητα των τιμών της οικονομίας.

Όσον αφορά **την ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που συνεπάγεται η προσχώρηση στην ΕΕ**, η Τουρκία συνέχισε την εναρμόνιση με το κεκτημένο. Με τη θετική εξαίρεση των σχετικών εργασιών ελευθέρωσης των θεωρήσεων, οι προσπάθειες συνεχίστηκαν σε περιορισμένο βαθμό. Η Τουρκία έχει σημειώσει ικανοποιητική πρόοδο στους τομείς του εταιρικού δικαίου, των διευρωπαϊκών δικτύων και της επιστήμης και της έρευνας και έχει επιτύχει ικανοποιητικό επίπεδο προετοιμασίας στους τομείς της ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών, του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας, των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, των επιχειρήσεων και της βιομηχανικής πολιτικής, της προστασίας των καταναλωτών και της υγείας, της τελωνειακής ένωσης, των εξωτερικών σχέσεων και του δημοσιονομικού ελέγχου. Η Τουρκία έχει προετοιμαστεί μόνο σε μέτριο βαθμό όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, καθώς υπάρχουν ακόμη σημαντικά κενά στην εναρμόνισή της. Η Τουρκία έχει, επίσης, προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό στον τομέα των στατιστικών και της πολιτικής μεταφορών, όπου απαιτούνται περαιτέρω σημαντικές προσπάθειες σε όλους τους τομείς. Η Τουρκία έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας στον τομέα του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής, όπου χρειάζεται ακόμη να καθιερωθούν και να υλοποιηθούν περισσότερο φιλόδοξες και καλύτερα συντονισμένες πολιτικές. Σε όλους τους τομείς πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην επιβολή της νομοθεσίας, ενώ πολλοί τομείς απαιτούν περαιτέρω σημαντική πρόοδο, για να επιτευχθεί η νομοθετική εναρμόνιση με το κεκτημένο της ΕΕ.

Μαυροβούνιο

Όσον αφορά τα **πολιτικά κριτήρια**, η πολιτική συμφωνία για τη διοργάνωση ελεύθερων και δίκαιων εκλογών, οδήγησε στη δημιουργία μιας «κυβέρνησης εκλογικής εμπιστοσύνης» τον Μάιο. Παρά τη συνεχιζόμενη πώλωση του πολιτικού περιβάλλοντος, έχει αποδείξει την ικανότητά του στην επίτευξη συμβιβασμών μεταξύ της κυβέρνησης και τμημάτων της αντιπολίτευσης. Οι κοινοβουλευτικές εκλογές του Οκτωβρίου του 2016 διεξήχθησαν σύμφωνα με ένα ουσιαστικά αναθεωρημένο νομικό πλαίσιο. Παρά τις τεχνικές καθυστερήσεις και τις δύσκολες σχέσεις μεταξύ των αρμόδιων θεσμών, συνολικά, η προετοιμασία των εκλογών διενεργήθηκε με έναν πιο συμμετοχικό και διαφανή τρόπο. Οι εκλογές διεξήχθησαν σε ανταγωνιστικό περιβάλλον και χαρακτηρίστηκαν από τον γενικό σεβασμό προς τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές αναμένεται να διερευνήσουν γρήγορα και με διαφάνεια τις εικαζόμενες δικονομικές παρατυπίες, τις πραγματοποιηθείσες συλλήψεις και το προσωρινό κλείσιμο δύο πλατφορμών κινητής επικοινωνίας. Δεν δόθηκε καμία πολιτική συνέχεια στους ισχυρισμούς περί καταχρήσεως δημόσιων πόρων για κομματικούς πολιτικούς σκοπούς («υπόθεση των ηχογραφήσεων»).

Το Μαυροβούνιο έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό όσον αφορά τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης της χώρας. Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, κυρίως με την υιοθέτηση της στρατηγικής για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης 2016-2020, το πρόγραμμα μεταρρύθμισης της δημοσιονομικής διαχείρισης, την έναρξη ισχύος του νέου νόμου για τους μισθούς και την απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών. Ωστόσο, απαιτείται ισχυρή πολιτική βούληση για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η αποπολιτικοποίηση της δημόσιας διοίκησης και ο εξορθολογισμός του μεγέθους της κρατικής διοίκησης.

Το δικαστικό σύστημα έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό. Κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς, το Μαυροβούνιο σημείωσε κάποια πρόοδο στον συγκεκριμένο τομέα. Η

ικανότητα του Δικαστικού και Εισαγγελικού Συμβουλίου βελτιώθηκε. Ωστόσο, το νέο νομοθετικό πλαίσιο για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας, της λογοδοσίας και του επαγγελματισμού του δικαστικού σώματος, καθώς και του κώδικα δεοντολογίας, δεν έχουν ακόμα εφαρμοστεί πλήρως. Πρέπει να συνεχιστούν τα μέτρα για τη μείωση του αριθμού των εκκρεμουσών υποθέσεων και της συνολικής διάρκειας των δικονομικών διαδικασιών.

Το Μαυροβούνιο έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς. Η διαφθορά επικρατεί σε πολλές περιοχές και εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Ο Οργανισμός για την καταπολέμηση της διαφθοράς ξεκίνησε τις εργασίες του το 2016. Η διαδικασία της δημιουργίας θεσμών έχει σε μεγάλο βαθμό ολοκληρωθεί. Όλα τα θεσμικά όργανα πρέπει να επιδείξουν πιο δυναμική στάση ως προς την εκπλήρωση της εντολής τους. Παρά τα κάποια περαιτέρω βήματα, το ιστορικό επιδόσεων τόσο ως προς τις επιτυχείς έρευνες και καταδίκες, ιδιαίτερα σε υποθέσεις διαφθοράς υψηλού επιπέδου, όσο και ως προς την πρόληψη της διαφθοράς, παραμένει περιορισμένο. Το Μαυροβούνιο θα πρέπει να αυξήσει την ικανότητα για τη διεξαγωγή οικονομικών ερευνών και την καθιέρωση μητρώου παρακολούθησης κατασχέσεων και δημεύσεων των περιουσιακών στοιχείων εγκληματικής προέλευσης.

Το Μαυροβούνιο έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας ως προς την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Σημειώθηκε κάποια πρόοδος, ιδίως όσον αφορά την ενίσχυση του νομικού, κανονιστικού και θεσμικού πλαισίου. Θα πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες για τη βελτίωση των επιδόσεων σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος, ιδίως όσον αφορά την εμπορία ανθρώπων και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όπου τα αποτελέσματα είναι περιορισμένα. Χαμηλός εξακολουθεί να είναι ο αριθμός των διαπιστωμένων ύποπτων τραπεζικών συναλλαγών.

Το Μαυροβούνιο ολοκλήρωσε διάφορες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, προκειμένου να ευθυγραμμιστεί περαιτέρω με τα ενωσιακά και διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να διασφαλίσει τη θέσπιση κατάλληλων μηχανισμών για την προστασία των ευάλωτων ομάδων από τις διακρίσεις. Η εφαρμογή της νομοθεσίας παραμένει ανεπαρκής. Οι τροποποιήσεις του γενικότερου νομοθετικού πλαισίου, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η συνεκτική πολιτική κυρώσεων για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεν έχουν ακόμη εγκριθεί. Η θεσμική ικανότητα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω. Η μειονότητα των Ρομά παραμένει η πλέον ευάλωτη και υφιστάμενη τις περισσότερες διακρίσεις κοινότητα, σε διάφορους τομείς της ζωής.

Το Μαυροβούνιο έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας στον τομέα της ελευθερίας της έκφρασης, αλλά δεν σημειώθηκε περαιτέρω πρόοδος κατά το παρελθόν έτος. Ο αριθμός των υποθέσεων δυσφήμισης εξακολουθεί να είναι μεγάλος, γεγονός που υπογραμμίζει τον χαμηλό βαθμό μηχανισμών αυτορρύθμισης, καθώς και τις προκλήσεις για την κατανόηση του ρόλου των μέσων ενημέρωσης. Το Μαυροβούνιο πρέπει ακόμη να επιτύχει τη συνολική ευθυγράμμιση με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Κατά τη διάρκεια των αντικυβερνητικών διαδηλώσεων του Οκτωβρίου του 2015, οι εγκαταστάσεις μιας εμπορικής εταιρείας μέσων ενημέρωσης καταστράφηκαν και πολλοί δημοσιογράφοι υπέστησαν σωματική και λεκτική επίθεση και δέχτηκαν απειλές. Δεν έχει σημειωθεί καμία πρόοδος όσον αφορά την επίλυση των υποθέσεων που αφορούν επιθέσεις κατά δημοσιογράφων. Πρέπει να διασφαλίζεται η διαφάνεια και η αποφυγή διακρίσεων κατά την κρατική διαφήμιση στα μέσα ενημέρωσης. Ο αναθεωρημένος κώδικας δεοντολογίας των δημοσιογράφων πρέπει να εφαρμόζεται αποτελεσματικά και ομοιόμορφα σε ολόκληρη την κοινότητα των μέσων ενημέρωσης.

Το Μαυροβούνιο εξακολούθησε να διαδραματίζει εποικοδομητικό ρόλο στην περιφερειακή συνεργασία. Έχει κυρώσει τις συμφωνίες σχετικά με τα σύνορα με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και το Κοσσυφοπέδιο*.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, το Μαυροβούνιο έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό για τη δημιουργία μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Σημειώθηκε σχετική πρόοδος στην ενίσχυση της λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών και των αγορών εργασίας, καθώς και για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Οι επενδύσεις σε υποδομές και τουρισμό υποστηρίζουν την οικονομική δραστηριότητα. Ωστόσο, η ταχεία αύξηση του δημόσιου χρέους και τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα, μαζί με τις μεγάλες εξωτερικές ανισορροπίες, καθώς και η υψηλή ανεργία εγείρουν ανησυχίες. Οι συνδυασμένες επιπτώσεις των επενδύσεων μεγάλης κλίμακας σε δημόσιες υποδομές και ορισμένα νέα δαπανηρά προγράμματα κοινωνικών δαπανών θέτουν προκλήσεις για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα. Απαιτούνται άμεσα διορθωτικά μέτρα, σύμφωνα με την κατεύθυνση πολιτικής του ΠΟΜ. Άλλα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τα υψηλά εξωτερικά ελλείμματα όπως και τη χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας, την ακόμα χαμηλή αύξηση των πιστώσεων εν μέσω απομειωμένων τραπεζικών δανείων.

Το Μαυροβούνιο έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό όσον αφορά την ικανότητά του να αντιμετωπίζει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς εντός της Ένωσης. Σημειώθηκε κάποια πρόοδος όσον αφορά τη βελτίωση της ποιότητας των υποδομών, την ενεργειακή αγορά και την ψηφιοποίηση της οικονομίας. Η υποστήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων είναι χαμηλή, αλλά αναπτύσσεται σταδιακά. Ωστόσο, απαιτούνται ακόμη σημαντικές προσπάθειες για την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και μια ανταγωνιστική βιομηχανία προσανατολισμένη προς τις εξαγωγές.

Όσον αφορά την **ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που συνεπάγεται η προσχώρηση στην ΕΕ**, σημαντικές προσπάθειες έχουν καταβληθεί όσον αφορά την ευθυγράμμιση και την προετοιμασία για την εφαρμογή του κεκτημένου και το Μαυροβούνιο έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό σε πολλά κεφάλαια, όπως η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, οι δημόσιες συμβάσεις, οι στατιστικές, καθώς και η δικαιοσύνη, η ελευθερία και η ασφάλεια. Το Μαυροβούνιο εξακολούθησε να ευθυγραμμίζεται με το σύνολο των θέσεων και δηλώσεων της κοινής ενωσιακής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Το Μαυροβούνιο βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο προετοιμασίας όσον αφορά την αλιεία και τις δημοσιονομικές και οικονομικές διατάξεις και σε κάποιο επίπεδο προετοιμασίας στον τομέα του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής. Έχει σημειωθεί ικανοποιητική πρόοδος στους τομείς της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, της γεωργίας και αγροτικής ανάπτυξης, της ασφάλειας τροφίμων, της κτηνιατρικής και φυτοϋγειονομικής πολιτικής, της ενέργειας, του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής, της τελωνειακής ένωσης, των εξωτερικών σχέσεων και του δημοσιονομικού ελέγχου. Μελλοντικά, το Μαυροβούνιο θα πρέπει να επικεντρωθεί ιδίως στην πολιτική ανταγωνισμού και την οικονομική και νομισματική πολιτική. Η ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για τη διασφάλιση της εφαρμογής του κεκτημένου παραμένει σημαντική πρόκληση για το Μαυροβούνιο.

Σερβία

* Η εν λόγω ονομασία χρησιμοποιείται με την επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση 1244/1999 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

Όσον αφορά τα **πολιτικά κριτήρια**, οι πρόωρες εθνικές εκλογές, που διεξήχθησαν τον Απρίλιο μαζί με τις επαρχιακές και τις τοπικές εκλογές, έγιναν σε μια ήρεμη ατμόσφαιρα. Οι συστάσεις διεθνών παρατηρητών πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο παρακολούθησης, συμπεριλαμβανομένων των συστάσεων για την εξασφάλιση της διαφάνειας της χρηματοδότησης των προεκλογικών εκστρατειών και της διαδικασίας εγγραφής. Το νέο κυβερνητικό πρόγραμμα περιλάμβανε την προσχώρηση της Σερβίας στην ΕΕ ως στόχο προτεραιότητας. Η συμμετοχή του Κοινοβουλίου και των ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνίας των πολιτών, στη διαδικασία προσχώρησης, ενισχύθηκε περαιτέρω. Ωστόσο, πρέπει να ενισχυθούν περαιτέρω η συμμετοχικότητα, η διαφάνεια και η ποιότητα της νομοθεσίας καθώς και η αποτελεσματική εποπτεία της εκτελεστικής εξουσίας και να περιοριστεί η χρήση διαδικασιών κατεπείγοντος. Απαιτούνται συνταγματικές μεταρρυθμίσεις για την εναρμόνιση με τα πρότυπα της ΕΕ σε ορισμένους τομείς. Υπάρχει περιθώριο για βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των εκτελεστικών και των ανεξάρτητων ρυθμιστικών οργάνων.

Η Σερβία έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό στον τομέα της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης. Ικανοποιητική ήταν η πρόοδος που σημειώθηκε με τη θέσπιση του προγράμματος μεταρρύθμισης της διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών, των στρατηγικών για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και τη ρυθμιστική μεταρρύθμιση και τη χάραξη πολιτικής, καθώς και των νέων νόμων για τις διοικητικές διαδικασίες, τους μισθούς του δημοσίου τομέα και των τοπικών και περιφερειακών δημοσίων υπαλλήλων. Η Σερβία πρέπει να εφαρμόσει τους μεταρρυθμιστικούς της στόχους, να αναπτύξει σε επαγγελματικό επίπεδο και να αποπολιτικοποιήσει τη διοίκηση και να καταστήσει πιο διαφανείς τις διαδικασίες πρόσληψης και απόλυσης, ιδίως σε ανώτερες διευθυντικές θέσεις.

Το δικαστικό σύστημα έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας. Λήφθηκαν ορισμένα μέτρα για την προώθηση ενός αξιοκρατικού συστήματος προσλήψεων και για την εναρμόνιση της νομολογίας. Απαιτούνται περαιτέρω μέτρα, για να αντιμετωπιστεί η πολιτική επιρροή. Η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα του δικαστικού σώματος και η πρόσβαση στη δικαιοσύνη εξακολουθούν να υπονομεύονται από την άνιση κατανομή του φόρτου εργασίας, την επαχθή συσσώρευση εκκρεμουσών υποθέσεων και την έλλειψη συστήματος δωρεάν νομικής βοήθειας.

Η Σερβία έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας όσον αφορά την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Η διαφθορά επικρατεί σε πολλές περιοχές και εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Η προσπάθεια καταπολέμησης της διαφθοράς δεν έχει ακόμη αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα. Το θεσμικό πλαίσιο δεν λειτουργεί ακόμη ως αξιόπιστο αποτρεπτικό μέσο για πρακτικές διαφθοράς. Απαιτούνται αποτελέσματα όσον αφορά τις έρευνες, τις διώξεις και τις καταδικαστικές αποφάσεις σε υποθέσεις διαφθοράς, ακόμη και σε υψηλό επίπεδο.

Η Σερβία έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας όσον αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος όσον αφορά τη θέσπιση νέου νόμου για την αστυνομία, την αναδιοργάνωση του Υπουργείου Εσωτερικών και τη θέσπιση της πρώτης αξιολόγησης της απειλής για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα (SOCTA) με τη χρήση της μεθοδολογίας της Europol. Δεν έχει επιτευχθεί ακόμα αξιόπιστο ιστορικό αποτελεσμάτων όσον αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.

Έχει δημιουργηθεί το νομικό και θεσμικό πλαίσιο για τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Πρέπει να διασφαλιστεί η συνεπής εφαρμογή του σε ολόκληρη τη χώρα, μεταξύ άλλων και όσον αφορά την προστασία των μειονοτήτων. Δεν σημειώθηκε πρόοδος για τη βελτίωση των συνθηκών όσον αφορά την πλήρη άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης, τομέας στον οποίο η Σερβία έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας. Η Σερβία ήταν η

πρώτη από τις χώρες της διεύρυνσης που εισήγαγε τον ευρωπαϊκό δείκτη ισότητας των φύλων. Απαιτούνται περαιτέρω συνεχείς προσπάθειες, για να βελτιωθεί η κατάσταση των ατόμων που ανήκουν σε ομάδες οι οποίες υφίστανται τις περισσότερες διακρίσεις (Ρομά, λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, διεμφυλικά και μεσοφυλικά άτομα, άτομα με αναπηρίες, άτομα με HIV/AIDS και άλλες κοινωνικά ευάλωτες ομάδες).

Η Σερβία συμμετείχε εποικοδομητικά σε περιφερειακές πρωτοβουλίες και κατέβαλε προσπάθειες για τη βελτίωση των διμερών της σχέσεων σε πνεύμα συμφιλίωσης και σχέσεων καλής γειτονίας και τη δημιουργία κλίματος ευνοϊκού για την αντιμετώπιση των ανοικτών διμερών θεμάτων και της κληρονομιάς του παρελθόντος. Η υπογραφή, τον Ιούνιο, κοινής δήλωσης με την Κροατία για την αντιμετώπιση ορισμένων διμερών ζητημάτων αποτέλεσε θετική εξέλιξη. Μια τέτοια προσέγγιση είναι ζωτικής σημασίας για τη συμφιλίωση, την ειρήνη και τη συνεργασία στην περιοχή και θα πρέπει να επιδιωχθεί με συνέπεια.

Όσον αφορά την **εξομάλυνση των σχέσεων με το Κοσσυφοπέδιο**, η Σερβία παρέμεινε προσηλωμένη στην εφαρμογή των συμφωνιών που επιτεύχθηκαν κατά τον διάλογο υπό την αιγίδα της ΕΕ. Η πρόοδος ήταν περιορισμένη λόγω και της εκλογικής διαδικασίας στη Σερβία και της εσωτερικής κατάστασης στο Κοσσυφοπέδιο. Ωστόσο, η δυναμική ανακτήθηκε τον Αύγουστο του 2016 με την έναρξη των εργασιών για τη γέφυρα της Mitrovica και την ελευθερία της κυκλοφορίας. Απαιτούνται συνεχείς προσπάθειες για την εφαρμογή των ήδη συναφθεισών συμφωνιών με το Κοσσυφοπέδιο. Τα μέτρα που έχουν ληφθεί θα πρέπει να έχουν θετικό και από αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των πολιτών τόσο στη Σερβία όσο και στο Κοσσυφοπέδιο.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η Σερβία έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό για τη δημιουργία μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Σημειώθηκε ικανοποιητική πρόοδος στην αντιμετώπιση ορισμένων πολιτικών αδυναμιών, ιδίως όσον αφορά το δημοσιονομικό έλλειμμα και την αναδιάρθρωση των κρατικών επιχειρήσεων. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις έχουν επιφέρει σαφή αποτελέσματα όσον αφορά τις προοπτικές ανάπτυξης και τη μείωση των εσωτερικών και εξωτερικών ανισορροπιών. Λαμβάνοντας υπόψη το υψηλό επίπεδο του δημόσιου χρέους, η δημοσιονομική εξυγίανση πρέπει να συνεχιστεί. Η αναδιάρθρωση των μεγάλων κρατικών επιχειρήσεων δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη. Η πιστωτική δραστηριότητα ανακάμπτει, αλλά το υψηλό επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα. Η ανεργία παραμένει υψηλή, ιδίως μεταξύ των νέων. Η περαιτέρω ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα παρεμποδίζεται από τις αδυναμίες του κράτους δικαίου.

Η Σερβία έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό για να αντιμετωπίσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης. Οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις αυξήθηκαν, παρόλο που το επίπεδο της επενδυτικής δραστηριότητας παραμένει κάτω από τις ανάγκες της οικονομίας. Η ποιότητα, η ισότητα και η συνάφεια της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης δεν ανταποκρίνονται στις κοινωνικές ανάγκες. Σημειώθηκε **κάποια πρόοδος** όσον αφορά την υποστήριξη των ΜΜΕ και της επιχειρηματικότητας, αλλά οι ΜΜΕ αντιμετωπίζουν ορισμένες προκλήσεις, μεταξύ των οποίων ένα απρόβλεπτο επιχειρηματικό περιβάλλον, ένα υψηλό επίπεδο οιονεί φορολογικών επιβαρύνσεων και μια δύσκολη και δαπανηρή πρόσβαση σε χρηματοδότηση.

Όσον αφορά την **ικανότητά της για ανάληψη των υποχρεώσεων που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ**, η Σερβία συνέχισε την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο της ΕΕ σε όλους τους τομείς. Οι επαρκείς οικονομικοί και ανθρώπινοι πόροι καθώς και τα υγιή στρατηγικά πλαίσια θα είναι κρίσιμης σημασίας για τη διατήρηση του ρυθμού των μεταρρυθμίσεων. Η Σερβία βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο προετοιμασίας σε τομείς όπως το εταιρικό δίκαιο, η διανοητική ιδιοκτησία, η επιστήμη και η έρευνα, η εκπαίδευση, ο πολιτισμός και τα τελωνεία. Η Σερβία πρέπει να βελτιώσει περαιτέρω τον

προγραμματισμό των επενδύσεων και την ιεράρχηση των στρατηγικής σημασίας και ώριμων έργων υποδομής μέσω του ενιαίου διαύλου έργων και της Εθνικής Επιτροπής Επενδύσεων, ιδίως στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών. Στους τομείς των δημόσιων συμβάσεων, των στατιστικών, της νομισματικής πολιτικής ή του δημοσιονομικού ελέγχου, η Σερβία έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό. Η Σερβία θα πρέπει να εναρμονίσει προοδευτικά την εξωτερική πολιτική της και την πολιτική ασφάλειάς της με την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την περίοδο μέχρι την προσχώρηση. Η Σερβία πρέπει να αντιμετωπίσει, κατά προτεραιότητα, προβλήματα μη συμμόρφωσης με τη ΣΣΣ (Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης), ιδίως όσον αφορά τα μέτρα διασφάλισης για ορισμένα γεωργικά προϊόντα, τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων και τις φορολογικές διακρίσεις.

Η Σερβία εξακολούθησε να επηρεάζεται από τη μεταναστευτική κρίση. Το γεγονός αυτό επιβάρυνε σημαντικά το σύστημά της για το άσυλο και τη μετανάστευση. Η Σερβία συνέχισε να συνεργάζεται με γειτονικές χώρες και κράτη μέλη, εξασφάλισε τον αποτελεσματικό έλεγχο των προσφύγων και μεταναστών και κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες για την παροχή καταφυγίου και ανθρωπιστικής βοήθειας, με τη στήριξη της ΕΕ καθώς και άλλων φορέων. Είναι σημαντικό η Σερβία να διατηρήσει τις δεσμεύσεις της. Η Σερβία θα πρέπει επίσης να συνεχίσει τις προσπάθειές της για τη μείωση του αριθμού των αβάσιμων αιτήσεων ασύλου που υποβλήθηκαν από υπηκόους της στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

Όσον αφορά τα **πολιτικά κριτήρια**, η χώρα αντιμετώπισε τη συνέχιση της πλέον σοβαρής πολιτικής κρίσης από το 2001. Η δημοκρατία και το κράτος δικαίου τίθενται διαρκώς υπό αμφισβήτηση, ιδίως λόγω της άλωσης του κράτους που επηρεάζει τη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών και των βασικών τομέων της κοινωνίας. Η χώρα πλήττεται από μια διχαστική πολιτική νοοτροπία και από έλλειψη ικανότητας για εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης. Στις 20 Ιουλίου και στις 31 Αυγούστου 2016, οι ηγέτες των τεσσάρων βασικών πολιτικών κομμάτων κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με την υλοποίηση της συμφωνίας Pržino, μεταξύ άλλων ορίζοντας την 11η Δεκεμβρίου 2016 ως ημερομηνία διεξαγωγής πρόωρων βουλευτικών εκλογών και δηλώνοντας την υποστήριξή τους για το έργο του ειδικού εισαγγελέα. Επανέλαβαν, επίσης, τη δέσμευσή τους για την εφαρμογή των «επείγουσών μεταρρυθμιστικών προτεραιοτήτων».

Η κατάσταση μεταξύ των εθνοτήτων παραμένει εύθραυστη. Η επανεξέταση της συμφωνίας-πλαισίου της Οχρίδας, η οποία τερμάτισε τη σύρραξη του 2001 και παρέχει το πλαίσιο για τις σχέσεις μεταξύ των εθνοτήτων, πρέπει να ολοκληρωθεί με διαφανή και χωρίς αποκλεισμούς τρόπο.

Η κοινωνία των πολιτών διαδραμάτισε εποικοδομητικό ρόλο στην υποστήριξη των δημοκρατικών διαδικασιών και την εξασφάλιση μεγαλύτερων ελέγχων και ισορροπιών. Ταυτόχρονα, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών εξακολουθούν να εκφράζουν τις ανησυχίες τους σχετικά με την επιδείνωση των συνθηκών υπό τις οποίες λειτουργούν και την περιορισμένη διάθεση για διάλογο εκ μέρους της κυβέρνησης, καθώς και σχετικά με τις πολιτικές επιθέσεις που δέχονται από πολιτικούς και φιλοκυβερνητικά μέσα ενημέρωσης.

Η χώρα έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό όσον αφορά τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησής της. Σημειώθηκε σχετική πρόοδος, αν και περιορισμένη, κατά το προηγούμενο έτος. Η εφαρμογή του νέου νομικού πλαισίου σχετικά με τη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων έχει αρχίσει. Εντούτοις, έχει σημειωθεί ανεπαρκής πρόοδος στην εφαρμογή των προηγούμενων συστάσεων της Επιτροπής. Αντί να ανασταλούν, οι συμβάσεις ορισμένου

χρόνου συνέχισαν να μετατρέπονται σε αορίστου χρόνου χωρίς ανοικτό διαγωνισμό. Τα αναποτελεσματικά μέτρα λογοδοσίας, η χρήση του δημόσιου τομέα ως πολιτικού μέσου, οι ισχυρισμοί για άσκηση πίεσης σε δημοσίους υπαλλήλους και η εικαζόμενη πολιτικοποίηση της διοίκησης κατά τη διάρκεια ενός εκλογικού έτους εξακολουθούν να προκαλούν ανησυχία. Μια συνολική στρατηγική για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης για την περίοδο 2017-2022 είναι υπό προετοιμασία με καθυστέρηση. Επιπλέον, η έλλειψη πολιτικής δέσμευσης για την υλοποίηση των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών οδήγησε σε σημαντική μείωση της χρηματοδοτικής βοήθειας της ΕΕ το 2016.

Το δικαστικό σύστημα της χώρας παρουσιάζει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας. Ωστόσο, υπήρξε οπισθοδρόμηση από το 2014 και τα επιτεύγματα της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας της προηγούμενης δεκαετίας έχουν υπονομευθεί από τις επαναλαμβανόμενες πολιτικές παρεμβάσεις στο έργο της δικαιοσύνης. Οι αρχές δεν κατόρθωσαν να επιδείξουν την αναγκαία πολιτική βούληση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των βαθύτερων προβλημάτων όπως ορίζονται στις «επείγουσες μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες». Τα εμπόδια που αντιμετώπισε η νεοσυσταθείσα ειδική εισαγγελία κατέδειξαν την ανάγκη να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η έλλειψη ανεξαρτησίας του δικαστικού σώματος και να αποτραπεί η επιλεκτική δικαιοσύνη.

Όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς, η χώρα έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας. Η διαφθορά επικρατεί σε πολλές περιοχές και εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Το νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο έχει αναπτυχθεί. Ωστόσο, οι διαρθρωτικές αδυναμίες της κρατικής επιτροπής για την πρόληψη της διαφθοράς και οι πολιτικές παρεμβάσεις στο έργο της έχουν ελαχιστοποιήσει τα αποτελέσματα προηγούμενων προσπαθειών. Εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη για εδραίωση ενός πειστικού ιστορικού, ιδίως σε υποθέσεις διαφθοράς σε υψηλό επίπεδο. Σχετικά με την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, η χώρα έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας. Το νομοθετικό πλαίσιο είναι σε γενικές γραμμές εναρμονισμένο με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και έχουν εκπονηθεί στρατηγικές. Ωστόσο, πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω η ικανότητα επιβολής του νόμου για τη διερεύνηση οικονομικών εγκλημάτων και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων.

Όσον αφορά την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο ευθυγραμμίζεται σε μεγάλο βαθμό με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για να εξασφαλιστεί ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ευάλωτων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων και των μεταναστών. Υπάρχει, επίσης, μια συνεχής έλλειψη πολιτικής βούλησης και επαρκών πόρων με αποτέλεσμα οι σχετικοί εποπτικοί και ρυθμιστικοί φορείς να μην είναι σε θέση να εκτελούν τα καθήκοντά τους ανεξάρτητα και αποτελεσματικά. Οι πλέον περιθωριοποιημένες κατηγορίες του πληθυσμού εξακολουθούν να μην απολαμβάνουν πλήρους προστασίας. Όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης, η χώρα έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας. Ωστόσο, η ελευθερία της έκφρασης και η κατάσταση των μέσων ενημέρωσης εξακολουθούν να αποτελούν σοβαρή πρόκληση στο σημερινό πολιτικό κλίμα.

Όσον αφορά την περιφερειακή συνεργασία, η χώρα εξακολουθεί να διατηρεί καλές σχέσεις με άλλες χώρες της διεύρυνσης και συμμετείχε ενεργά σε περιφερειακές πρωτοβουλίες. Έχουν ληφθεί μέτρα για τη βελτίωση των σχέσεων καλής γειτονίας, μεταξύ άλλων με την πρόσφατη πρόοδο στην εφαρμογή των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης με την Ελλάδα. Το «ζήτημα της ονομασίας» πρέπει να επιλυθεί επείγοντως.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας έχει καλό επίπεδο προετοιμασίας στην ανάπτυξη μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Συνολικά, δεν σημειώθηκε καμία πρόοδος προς τη δημιουργία μιας

λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς. Η μακροοικονομική σταθερότητα διατηρήθηκε και το μακροοικονομικό περιβάλλον ενισχύθηκε περαιτέρω το 2015. Αυτό υποστηρίχθηκε από σημαντικές δημόσιες δαπάνες υποδομών και από άμεσες ξένες επενδύσεις, μολονότι παρατηρήθηκαν σημάδια αδυναμίας στο πρώτο τρίμηνο του 2016. Παρά το γεγονός ότι παραμένει υψηλή, ιδίως για τους νέους, η ανεργία μειώθηκε κατά την υπό εξέταση περίοδο. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα προβλήματα, όπως η χαμηλή ανταγωνιστικότητα του εγχώριου ιδιωτικού τομέα, ο οποίος παρακωλύεται από την αδυναμία εκτέλεσης συμβάσεων, την εκτεταμένη άτυπη οικονομία, καθώς και τη δυσκολία πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Η διαχείριση των δημόσιων οικονομικών δεν βελτιώθηκε και το δημόσιο χρέος αυξήθηκε περαιτέρω.

Η οικονομία έχει μέτριο επίπεδο προετοιμασίας για να αντιμετωπίσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης. Σημειώθηκε κάποια πρόοδος για την προώθηση της καινοτομίας και των ξένων επενδύσεων και η ψηφιοποίηση προχωρά με ταχύ ρυθμό. Ωστόσο, η οικονομία είναι ελάχιστα διαφοροποιημένη και η μεταποιητική βιομηχανία παράγει κυρίως προϊόντα χαμηλής προστιθέμενης αξίας. Η οικονομία εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από αδυναμίες στα προγράμματα εκπαίδευσης, από χαμηλούς ρυθμούς καινοτομίας και από σημαντικές επενδυτικές ανάγκες, μεταξύ άλλων και σε δημόσιες υποδομές, που την καθιστούν λιγότερο ανταγωνιστική.

Όσον αφορά την **ικανότητά της για ανάληψη των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του μέλους**, η χώρα είναι προετοιμασμένη σε μέτριο βαθμό στους περισσότερους τομείς, μεταξύ άλλων στους τομείς του ανταγωνισμού, των μεταφορών και της ενέργειας. Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες γενικά, ιδίως στους ελάχιστους τομείς στους οποίους η χώρα βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο προετοιμασίας, όπως η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Απαιτείται επίσης μεγαλύτερη έμφαση στη διοικητική ικανότητα και την αποτελεσματική εφαρμογή.

Η χώρα εξακολούθησε να επηρεάζεται από τη μεταναστευτική κρίση. Το γεγονός αυτό επιβάρυνε σημαντικά το σύστημά της για το άσυλο και τη μετανάστευση. Η χώρα συνέχισε να συνεργάζεται με τις γειτονικές χώρες και τα κράτη μέλη κατέβαλαν προσπάθειες για να παρέχουν καταφύγιο και ανθρωπιστική βοήθεια, με τη στήριξη της ΕΕ καθώς και άλλων φορέων. Η χώρα πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της προκειμένου να διασφαλίσει αποτελεσματικό έλεγχο των προσφύγων και των μεταναστών και την αντιμετώπιση συναφών αναγκών προστασίας. Η χώρα πρέπει επίσης να συνεχίσει τις προσπάθειές της για τη μείωση του αριθμού των αβάσιμων αιτήσεων ασύλου που υποβάλλουν οι υπήκοοί της στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Αλβανία

Όσον αφορά τα **πολιτικά κριτήρια**, υπερβαίνοντας προηγούμενη πόλωση, το Κοινοβούλιο της Αλβανίας υιοθέτησε ομόφωνα συνταγματικές τροποποιήσεις για τη δρομολόγηση σφαιρικής και σε βάθος μεταρρύθμισης του συστήματος απονομής δικαιοσύνης και τον αποκλεισμό των δραστών εγκληματικών πράξεων από τα δημόσια αξιώματα. Λαμβάνοντας υπόψη τις επικείμενες γενικές εκλογές που θα διεξαχθούν το 2017, η Αλβανία αναμένεται να εγκρίνει σε εύθετο χρόνο τις τροποποιήσεις του εκλογικού κώδικα και τις σχετικές μεταρρυθμίσεις. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να αφορούν ιδίως την έλλειψη αμεροληψίας και επαγγελματισμού της εκλογικής διοίκησης. Η θέσπιση του νόμου για τη σύσταση του Εθνικού Συμβουλίου για την κοινωνία των πολιτών, έθεσε το πλαίσιο για πιο διαρθρωμένες διαβουλεύσεις με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Η Αλβανία σημείωσε μέτρια πρόοδο όσον αφορά τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης. Συνεχίστηκε η εφαρμογή πιο διαφανών διαδικασιών πρόσληψης δημοσίων υπαλλήλων, καθώς και η εφαρμογή της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης και της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών στρατηγικών μεταρρύθμισης. Η περαιτέρω πρόοδος είναι καθοριστική για την παγίωση της προόδου προς μια πιο αποδοτική, μη πολιτικοποιημένη και επαγγελματική δημόσια διοίκηση.

Το αλβανικό δικαστικό σύστημα έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας. Θεσπίστηκαν συνταγματικές τροποποιήσεις που αφορούν την οργάνωση και λειτουργία της δικαιοσύνης. Αυτό ανοίγει τον δρόμο για την ολοκληρωμένη και σε βάθος μεταρρύθμιση του δικαστικού τομέα. Επίσης, προχώρησαν οι εργασίες για σχετική εκτελεστική νομοθεσία: θεσπίστηκε νόμος για την επαναξιολόγηση (έλεγχοι) των δικαστών, των εισαγγελέων και των νομικών συμβούλων καθώς και ένα σύνολο βασικών νόμων, οι οποίοι προβλέπουν τη θεσμική αναδιοργάνωση των δικαστικών δομών. Επιπλέον, περίπου 40 άλλα νομοθετικά κείμενα βρίσκονται σε διάφορα στάδια προετοιμασίας. Απαιτείται περαιτέρω πρόοδος για τη θέσπιση και την εφαρμογή αυτής της νομοθεσίας. Η απονομή της δικαιοσύνης εξακολούθησε να είναι αργή και αναποτελεσματική· η διαφθορά παρέμεινε διαδεδομένη σε όλη την έκταση του τομέα.

Η Αλβανία έχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς. Θεσπίστηκε νόμος για την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος. Οι εισαγγελείς και η αστυνομία απέκτησαν αυξημένη πρόσβαση σε εθνικά ηλεκτρονικά δημόσια μητρώα, με σκοπό την ανταλλαγή ευαίσθητων πληροφοριών και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ερευνών. Απαιτείται περαιτέρω πρόοδος για τη δημιουργία σταθερού ιστορικού επιδόσεων των ερευνών, των διώξεων και των καταδικαστικών αποφάσεων. Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για την αντιμετώπιση της διαφθοράς σε υψηλό επίπεδο. Οι προληπτικές έρευνες, οι συστηματικές αξιολογήσεις κινδύνου και η διοργανική συνεργασία πρέπει να βελτιωθούν. Η διαφθορά επικρατεί ακόμη σε πολλές περιοχές και εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

Η χώρα έχει φθάσει σε κάποιο επίπεδο προετοιμασίας όσον αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Σημειώθηκε κάποια πρόοδος, ιδίως όσον αφορά την ταυτοποίηση και την καταστροφή καλλιεργείων κάνναβης. Η αστυνομία εκσυγχρονίστηκε και η διεθνής αστυνομική συνεργασία, ιδίως με την Europol, εντατικοποιήθηκε. Ωστόσο, η συνεργασία μεταξύ αστυνομίας και εισαγγελίας πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω για την αποτελεσματικότερη εξάρθρωση εγκληματικών δικτύων. Ο αριθμός τελεσίδικων καταδικαστικών αποφάσεων σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος παραμένει χαμηλός, με μόνο μια ελαφρά αύξηση κατά τα τελευταία έτη. Η διερεύνηση χρηματοοικονομικών συναλλαγών που σχετίζονται με ομάδες οργανωμένου εγκλήματος δεν χρησιμοποιείται συστηματικά και αποτελεσματικά. Το ιστορικό επιδόσεων όσον αφορά τη δέσμευση και τη δήμευση παράνομα αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων εξακολουθεί να βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Το νομικό πλαίσιο για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ευρέως εναρμονισμένο με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Η Αλβανία έχει επικυρώσει τις περισσότερες διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ωστόσο, η επιβολή των μηχανισμών προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να ενισχυθεί. Όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης, η Αλβανία έχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας/έχει προετοιμαστεί σε μέτριο βαθμό. Το γενικό περιβάλλον συμβάλλει στην ελευθερία της έκφρασης, αλλά απαιτείται καλύτερη εφαρμογή της νομοθεσίας. Η ανεξαρτησία της ρυθμιστικής αρχής και του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω και η διαφάνεια της κρατικής διαφήμισης στα μέσα ενημέρωσης πρέπει να βελτιωθεί. Η Αλβανία έχει λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση της επιστροφής ή της καταβολής αποζημίωσης για περιουσιακά στοιχεία που

κατασχέθηκαν κατά την κομμουνιστική περίοδο. Ένας νέος νόμος που προβλέπει τη σύσταση ενός εθνικού μηχανισμού αποζημίωσης έχει τεθεί πλέον σε εφαρμογή. Η διαδικασία καταχώρησης της ακίνητης περιουσίας πρέπει να προχωρήσει. Οι συνθήκες διαβίωσης των Ρομά και των Αιγυπτίων³ πρέπει να βελτιωθούν. Χρειάζεται να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για την ανάπτυξη ενός ιστορικού περιπτώσεων καταπολέμησης των διακρίσεων. Οι θεσμικοί μηχανισμοί για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού και για την αντιμετώπιση της βίας με βάση το φύλο είναι ανεπαρκείς. Η νομοθεσία για τη δικαιοσύνη ανηλίκων πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τα διεθνή πρότυπα.

Η Αλβανία εξακολούθησε να έχει εποικοδομητικό και προορατικό ρόλο στην περιφερειακή συνεργασία και διατηρεί σχέσεις καλής γειτονίας σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της που απορρέουν από τη συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η Αλβανία σημείωσε μέτρια πρόοδο στην προσπάθειά της να αναπτύξει μια λειτουργούσα οικονομία της αγοράς. Σημειώθηκε πρόοδος στη βελτίωση του δημοσιονομικού ισοζυγίου, στην καταπολέμηση της παραοικονομίας και στη μεταρρύθμιση του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας. Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης επιταχύνθηκε και η κατάσταση της αγοράς εργασίας βελτιώθηκε, αλλά η ανεργία εξακολουθεί να είναι υψηλή. Το δημόσιο χρέος βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα και δεν έχει ακόμη αρχίσει να μειώνεται, ενώ η επαναλαμβανόμενη μερική εκτέλεση των κυβερνητικών δαπανών για επενδύσεις εξακολουθεί να υφίσταται. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι σταθερός. Ωστόσο, ο τραπεζικός τομέας βαρύνεται ακόμη από μη εξυπηρετούμενα δάνεια και ο δανεισμός αυξάνεται με βραδύ ρυθμό. Οι κανονισμοί που αφορούν την επιχειρηματική δραστηριότητα είναι επαχθείς και οι αδυναμίες του κράτους δικαίου εξακολουθούν να αποθαρρύνουν τις επενδύσεις. Η εν εξελίξει μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης αναμένεται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Η Αλβανία έχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας όσον αφορά την ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης. Σημειώθηκε σχετική πρόοδος, ιδίως όσον αφορά τη βελτίωση της τριτοβάθμιας και της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, η ποιότητα της εκπαίδευσης πρέπει να βελτιωθεί σε όλα τα επίπεδα για να εφοδιάζονται καλύτερα τα άτομα με δεξιότητες και γνώσεις ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Έχουν αρχίσει προσπάθειες για την ιεράρχηση των επενδύσεων υποδομής, αλλά τα κενά στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και των ψηφιακών υποδομών εξακολουθούν να παρεμποδίζουν την ανταγωνιστικότητα και να περιορίζουν το εμπόριο. Το διεθνές εμπόριο είναι χαμηλότερο από τις δυνατότητές του και συγκεντρώνεται σε ορισμένους τομείς καθιστώντας την οικονομία περισσότερο ευάλωτη. Η ικανότητα για έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία παραμένει χαμηλή.

Η Αλβανία συνέχισε την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με τις απαιτήσεις της ΕΕ σε διάφορους τομείς, ενισχύοντας την **ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που συνεπάγεται η προσχώρησή της στην ΕΕ**. Σε πολλούς τομείς, η χώρα είναι προετοιμασμένη σε μέτριο βαθμό, όπως στον τομέα του δημοσιονομικού ελέγχου, ή έχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας, μεταξύ άλλων στους τομείς των δημόσιων συμβάσεων και των στατιστικών. Η Αλβανία πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειες στο πλαίσιο της γενικής προετοιμασίας για τη θέσπιση και την εφαρμογή του κεκτημένου της ΕΕ. Θα πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειες για την ανάπτυξη των δικτύων μεταφορών και ενέργειας, επίσης με στόχο τη βελτίωση της συνδεσιμότητας σε όλη την περιοχή. Η διοικητική ικανότητα και τα επαγγελματικά πρότυπα των φορέων που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του

³ Όλες αυτές οι ομάδες έχουν εξεταστεί στα πλαίσια του ευρύτερου γενικού όρου «Ρομά», σύμφωνα με το πλαίσιο της ΕΕ για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά.

κεκτημένου πρέπει να ενισχυθούν και να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία των ρυθμιστικών οργάνων. Η ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας, ιδίως για τη διασφάλιση αποτελεσματικής, αποδοτικής και διαφανούς λειτουργίας του συστήματος δημόσιων συμβάσεων και της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, παραμένει ουσιαστικής σημασίας. Η Αλβανία εξακολούθησε να ευθυγραμμίζεται πλήρως με όλες τις θέσεις και δηλώσεις της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας της ΕΕ.

Ο αριθμός των αβάσιμων αιτήσεων ασύλου που υποβλήθηκαν από υπηκόους της Αλβανίας στα κράτη μέλη της ΕΕ και σε συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν παραμένει υψηλός. Η Αλβανία πρέπει να λάβει άμεση και αποφασιστική δράση, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του μηχανισμού παρακολούθησης της κατάστασης μετά την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων, για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το φαινόμενο αυτό.

Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Όσον αφορά τα **πολιτικά κριτήρια**, ο εκλογικός νόμος βελτιώθηκε, με την υιοθέτηση ενός αριθμού συστάσεων του ΟΑΣΕ-ΓΔΘΔΑ και τη διοργάνωση τοπικών εκλογών σε γενικές γραμμές ομαλά, παρά τα συμβάντα σε ορισμένους δήμους που πρέπει να διερευνηθούν. Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την επίλυση του ζητήματος του Μόσταρ, οι εκλογές δεν μπόρεσαν να πραγματοποιηθούν κατά το τρέχον έτος. Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και τα κοινοβούλια των οντοτήτων πραγματοποίησαν πρόοδο όσον αφορά την υιοθέτηση των μεταρρυθμιστικών προτεραιοτήτων, ιδίως αυτών που απορρέουν από την μεταρρυθμιστική ατζέντα. Η συνεργασία μεταξύ του κράτους, των οντοτήτων και των κοινοβουλίων της περιφέρειας του Βρčko έχει βελτιωθεί. Ωστόσο ο ρόλος και οι ικανότητές τους στη διαδικασία ένταξης στην ΕΕ πρέπει να βελτιωθούν περαιτέρω. Η συνεργασία μεταξύ του Συμβουλίου Υπουργών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και των κυβερνήσεων των οντοτήτων ήταν αποτελεσματική όσον αφορά τη μεταρρυθμιστική ατζέντα, η υλοποίηση της οποίας πρέπει να συνεχιστεί. Ο μηχανισμός συντονισμού για θέματα που αφορούν την ΕΕ εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Υπουργών τον Αύγουστο. Δεν έχει εγκριθεί ακόμη στρατηγικό πρόγραμμα για τη νομική προσέγγιση της χώρας με το κεκτημένο της ΕΕ.

Το σύνταγμα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης εξακολουθεί να παραβιάζει την ευρωπαϊκή σύμβαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σύμφωνα με την απόφαση στην υπόθεση *Sejdić-Finci*. Οι αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου πρέπει ακόμη να εφαρμοστούν πλήρως σε όλη τη χώρα.

Ενώ έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος στη δημιουργία των θεσμικών μηχανισμών για τη συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων και οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), πρέπει να αναπτυχθεί ένα στρατηγικό πλαίσιο για τη συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο όσον αφορά τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης της χώρας. Έχει καταγραφεί οπισθοδρόμηση στις τροποποιήσεις του νομικού πλαισίου της οντότητας της Ομοσπονδίας για τον δημοσιοϋπαλληλικό κλάδο, αυξάνοντας τον κίνδυνο πολιτικοποίησης. Η εναρμονισμένη προσέγγιση στην ανάπτυξη πολιτικής και συντονισμού μεταξύ διαφόρων διοικητικών φορέων εξακολουθεί να είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη. Χρειάζεται η θέσπιση νέου στρατηγικού πλαισίου για τη δημόσια διοίκηση, καθώς και μια στρατηγική για τη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών.

Το δικαστικό σύστημα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης έχει επιτύχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας. Σημειώθηκε κάποια πρόοδος όσον αφορά τη λογοδοσία και την ακεραιότητα. Το σχέδιο δράσης 2014-2018 για την εφαρμογή της στρατηγικής για τη μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης

δεν έχει ακόμη εγκριθεί. Συνεχίστηκαν οι πολιτικά υποκινούμενες απειλές κατά του δικαστικού συστήματος από ορισμένους πολιτικούς της χώρας. Η δικαστική ανεξαρτησία πρέπει να ενισχυθεί.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς. Σημειώθηκε κάποια πρόοδος με την έγκριση σχεδίων δράσης σε διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης, αλλά ο κατακερματισμός τους καθιστά την εφαρμογή τους λιγότερο αποτελεσματική. Η διαφθορά επικρατεί ακόμη σε πολλές περιοχές και εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Η δεδηλωμένη πολιτική δέσμευση για το θέμα αυτό δεν έχει μετουσιωθεί σε απτά αποτελέσματα.

Όσον αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας. Σημειώθηκε πρόοδος ιδίως όσον αφορά τη βελτίωση της διυπηρεσιακής συνεργασίας. Ωστόσο, η διερεύνηση χρηματοοικονομικών συναλλαγών θα πρέπει να εντατικοποιηθεί. Η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος παραμένει θεμελιώδους σημασίας για την καταπολέμηση της διείσδυσης της εγκληματικότητας στο πολιτικό, νομικό και οικονομικό σύστημα της χώρας. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει ακόμη να ανταποκριθεί στα διεθνή πρότυπα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η Βοσνία και Ερζεγοβίνη έχει επηρεαστεί σοβαρά από το φαινόμενο των ξένων τρομοκρατών μαχητών και της ριζοσπαστικοποίησης. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει ήδη λάβει σημαντικά μέτρα για να αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα, τα οποία θα πρέπει να συμπληρωθούν με περαιτέρω μέτρα για τον εντοπισμό, την πρόληψη και τη διακοπή της ροής αλλοδαπών τρομοκρατών μαχητών που ταξιδεύουν σε περιοχές συγκρούσεων όπως το Ιράκ και η Συρία.

Απαιτείται περισσότερη εργασία για την αντιμετώπιση των ζητημάτων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων. Επιτεύχθηκε κάποια πρόοδος ιδίως με την έγκριση τροποποιήσεων του νόμου κατά των διακρίσεων. Τα στρατηγικά, νομικά θεσμικά και πολιτικά πλαίσια για την τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξακολουθούν να έχουν συνολικά ανάγκη ουσιαστικής βελτίωσης. Υπάρχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης. Ωστόσο, δεν σημειώθηκε καμία πρόοδος στον τομέα αυτό. Οι περιπτώσεις άσκησης πολιτικής πίεσης και εκφοβισμού εις βάρος δημοσιογράφων χρειάζονται επαρκή νομική συνέχεια. Πρέπει να εξεταστεί η δημοσιονομική σταθερότητα του δημόσιου συστήματος, καθώς και το ζήτημα της έλλειψης διαφάνειας όσον αφορά την ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης.

Όσον αφορά την περιφερειακή συνεργασία, η χώρα συνέχισε να συμμετέχει ενεργά στις περιφερειακές πρωτοβουλίες. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη ανέλαβε την προεδρία της Κεντροευρωπαϊκής πρωτοβουλίας τον Ιανουάριο.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο όσον αφορά την ανάπτυξη μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό του εργατικού δικαίου, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση των αδυναμιών του χρηματοπιστωτικού τομέα στο πλαίσιο της συμφωνημένης μεταρρυθμιστικής ατζέντας. Ωστόσο, ο δημόσιος τομέας είναι αναποτελεσματικός και η ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα είναι αργή. Η ισχυρή και συνεχής πολιτική υποστήριξη για την ταχεία εφαρμογή των απαραίτητων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, σύμφωνα με τη συμφωνηθείσα μεταρρυθμιστική ατζέντα είναι καίριας σημασίας.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο όσον αφορά την ανάπτυξη της ικανότητάς της να ανταπεξέλθει στις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης. Δεν σημειώθηκε πρόοδος όσον αφορά τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας, αλλά η εφαρμογή των μέτρων της μεταρρυθμιστικής ατζέντας βρίσκεται σε εξέλιξη.

Όσον αφορά την εναρμόνιση με τα **ευρωπαϊκά πρότυπα**, υπάρχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας στους τομείς των δημόσιων συμβάσεων και της εσωτερικής αγοράς. Η χώρα επέτυχε κάποιο επίπεδο προετοιμασίας στον τομέα των μεταφορών· η θέσπιση πλαισίου στρατηγικής στον τομέα των μεταφορών σε κρατικό επίπεδο τον Ιούλιο συνιστά θετικό βήμα ώστε να αρχίσει η χώρα να επωφελείται από το θεματολόγιο συνδεσιμότητας. Οι στρατηγικές σε επίπεδο χώρας στους τομείς της γεωργίας, της ενέργειας και του περιβάλλοντος δεν έχουν ακόμη ψηφιστεί. Απαιτούνται επίσης περαιτέρω επίμονες προσπάθειες σε ό, τι αφορά θέματα δικαιοσύνης, ελευθερίας και ασφάλειας, τον τομέα του ανταγωνισμού, τη βιομηχανία και τα ΜΜΕ, τη γεωργία, το περιβάλλον και τις πολιτικές για την κλιματική αλλαγή, την ενέργεια, την κοινωνία της πληροφορίας και τα μέσα επικοινωνίας. Τα αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού και κατοικιών του Οκτωβρίου 2013 δημοσιεύθηκαν στις 30 Ιουνίου 2016, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και συστάσεις.

Κοσσυφοπέδιο

Όσον αφορά τα **πολιτικά κριτήρια**, η πόλωση μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης συνεχίστηκε. Η κανονική λειτουργία του Κοινοβουλίου παρεμποδίστηκε για κάποια διαστήματα της περιόδου αναφοράς, μεταξύ άλλων με χρήση βίας από μέλη της αντιπολίτευσης. Όλα τα πολιτικά κόμματα θα πρέπει να επιδείξουν υπευθυνότητα και να δεσμευτούν εκ νέου για έναν εποικοδομητικό πολιτικό διάλογο, με το κοινοβούλιο να αναδεικνύεται σε βασικό φόρουμ πολιτικού διαλόγου. Η πρόσφατη επάνοδος των μελών της αντιπολίτευσης στις κοινοβουλευτικές δραστηριότητες αποτελεί ένα θετικό βήμα.

Τα θεσμικά όργανα του Κοσσυφοπεδίου εκπλήρωσαν τις υπόλοιπες υποχρεώσεις σχετικά με τη θέσπιση ειδικών τμημάτων και του Γραφείου Ειδικής Εισαγγελίας για τη διερεύνηση των καταγγελιών περί διεθνών εγκλημάτων που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων του 1999 και μετά. Οι διαδικασίες σχετικά με τη διμερή συμφωνία με τη χώρα υποδοχής των ειδικών τμημάτων (Κάτω Χώρες) έχουν ολοκληρωθεί. Η εντολή της EULEX παρατάθηκε μέχρι τον Ιούνιο 2018.

Η Συνέλευση ολοκλήρωσε το μεγαλύτερο μέρος των διορισμών σε ανεξάρτητα θεσμικά όργανα και οργανισμούς. Ωστόσο, οι διορισμοί αποτέλεσαν συχνά αντικείμενο πολιτικών επιρροών. Αυτό υπονομεύει την ανεξάρτητη λειτουργία και την αποτελεσματική διαχείριση των οργανισμών αυτών. Απαιτούνται μεγαλύτερες προσπάθειες, για να εξασφαλιστεί ότι οι διορισμοί γίνονται βάσει προσόντων.

Υπάρχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας στον τομέα της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης. Η ικανοποιητική πρόοδος περιελάμβανε την έγκριση μιας συνολικής στρατηγικής για τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και τη θέσπιση του νόμου περί γενικών διοικητικών διαδικασιών. Η συνεχιζόμενη πολιτικοποίηση της δημόσιας διοίκησης, ωστόσο, εξακολουθεί να προκαλεί σοβαρές ανησυχίες. Η οργάνωση της δημόσιας διοίκησης είναι κατακερματισμένη και δεν διασφαλίζει την αποτελεσματική λογοδοσία, και η αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων των κυβερνητικών οργανισμών πρέπει να αντιμετωπιστεί. Η κοινοβουλευτική εποπτεία των κυβερνητικών δραστηριοτήτων θα πρέπει να αυξηθεί. Οι συστάσεις των οργάνων εποπτείας θα πρέπει να ακολουθούνται, προκειμένου να διασφαλιστεί η βελτίωση της διακυβέρνησης και της λογοδοσίας.

Το δικαστικό σύστημα του Κοσσυφοπεδίου βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο. Έχουν γίνει σημαντικά θετικά βήματα κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς, με την έγκριση τροποποιήσεων του Συντάγματος και του μεγαλύτερου μέρους του παράγωγου δικαίου που είναι απαραίτητο για την υλοποίηση της δέσμης νόμων του 2015 για τη δικαιοσύνη. Το Κοσσυφοπέδιο έχει επίσης διορίσει τα περισσότερα μέλη των κυριότερων θεσμικών οργάνων

και συνέχισε να αυξάνει το ποσοστό διεκπεραίωσης των υποθέσεων. Εντούτοις, η απονομή δικαιοσύνης είναι αργή και αναποτελεσματική, ενώ είναι ανεπαρκής η λογοδοσία των δικαστικών υπαλλήλων. Το δικαστικό σύστημα εξακολουθεί να είναι ευάλωτο σε αθέμιτη πολιτική επιρροή και οι θεσμοί του κράτους δικαίου πάσχουν από έλλειψη χρηματοδότησης και ανθρωπίνων πόρων.

Το Κοσσυφοπέδιο βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο/έχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς. Το Κοσσυφοπέδιο έχει ενισχύσει τις θεσμικές ικανότητες για την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, με τη θέσπιση διεπιστημονικών ερευνητικών ομάδων, τη συγκρότηση ενός μηχανισμού παρακολούθησης για τη διαφθορά σε υψηλό επίπεδο και για περιπτώσεις οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και με την ενίσχυση του τμήματος σοβαρών μορφών εγκληματικότητας των βασικών δικαστηρίων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ερευνάται και να διώκεται ένας αυξημένος αριθμός υποθέσεων υψηλού επιπέδου. Ωστόσο, η διαφθορά επικρατεί ακόμη σε πολλούς τομείς και παραμένει ιδιαίτερα σοβαρό πρόβλημα. Είναι αναγκαία μια ισχυρότερη πολιτική βούληση για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος με τρόπο διεξοδικό.

Το Κοσσυφοπέδιο βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο όσον αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Ο αριθμός ερευνών και καταδικαστικών αποφάσεων παραμένει χαμηλός. Εξακολουθούν να υπάρχουν κενά στη νομοθεσία και η επιβολή θα πρέπει να βελτιωθεί ιδίως για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, για κατάσχεση και δήμευση περιουσιακών στοιχείων και για διερεύνηση χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Η αθέμιτη επιρροή στις έρευνες και η έλλειψη στρατηγικής πολιτικής δέσμευσης δυσχεραίνουν την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Το Κοσσυφοπέδιο συνέχισε τις προσπάθειές του για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, αλλά εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις στον τομέα αυτό.

Σχετική πρόοδος σημειώθηκε στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με μέτρα που ελήφθησαν για την εφαρμογή της δέσμης νόμων του 2015 για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις δηλώσεις υποστήριξης για τα δικαιώματα των ΛΟΑΔΜ. Ωστόσο, η εφαρμογή εξακολουθεί να παρεμποδίζεται από την έλλειψη πόρων και πολιτικής δέσμευσης, ιδίως σε τοπικό επίπεδο. Πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για την αποτελεσματική διασφάλιση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και την αντιμετώπιση των ζητημάτων της επιστροφής και της επανένταξης των εκτοπισθέντων, την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και την καταπολέμηση της έμφυλης βίας. Η προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες και των ατόμων με ειδικές ανάγκες πρέπει να ενισχυθεί σημαντικά. Το Κοσσυφοπέδιο έχει κάποιο επίπεδο προετοιμασίας στον τομέα της ελευθερίας της έκφρασης. Υπάρχουν ανησυχητικές εξελίξεις κατά την εξεταζόμενη περίοδο, συμπεριλαμβανομένης μιας σειράς από απειλές κατά δημοσιογράφων. Η Συνέλευση εμφανίζει περιορισμένη δέσμευση για την εξεύρεση λύσης για τη βιώσιμη χρηματοδότηση της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης, αφήνοντάς την ευάλωτη σε πολιτικές πιέσεις. Δεν υπήρξαν νομοθετικές εξελίξεις σχετικά με τον κανονισμό όσον αφορά την ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης και τη διαφάνεια.

Όσον αφορά την **εξομάλυνση των σχέσεων με τη Σερβία**, το Κοσσυφοπέδιο παρέμεινε προσηλωμένο στην εφαρμογή των συμφωνιών που έχουν επιτευχθεί στο πλαίσιο του διαλόγου υπό την αιγίδα της ΕΕ. Η πρόοδος ήταν περιορισμένη λόγω και της εκλογικής διαδικασίας στη Σερβία και της εσωτερικής κατάστασης στο Κοσσυφοπέδιο. Ωστόσο, η δυναμική ανακτήθηκε κατά τη διάρκεια του Αυγούστου 2016 με την έναρξη των εργασιών για τη γέφυρα Mitrovicë/Mitrovica και της ελεύθερης κυκλοφορίας. Απαιτούνται συνεχείς προσπάθειες για την εφαρμογή των ήδη συναφθεισών συμφωνιών. Τα μέτρα που έχουν ληφθεί θα πρέπει να έχουν θετικό και από αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των πολιτών τόσο στο Κοσσυφοπέδιο όσο και στη Σερβία.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, το Κοσσυφοπέδιο βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο όσον αφορά την ανάπτυξη μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Σημειώθηκε κάποια πρόοδος, ιδίως για τη στήριξη επιχειρήσεων που είναι προσανατολισμένες προς τις εξαγωγές, τη βελτίωση της εκτέλεσης των συμβάσεων, ιδίως στον χρηματοπιστωτικό τομέα, καθώς και την πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Ωστόσο, οι αποφάσεις που σχετίζονται με τις από φορολογική άποψη μη βιώσιμες παροχές σε βετεράνους πολέμου μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στη μακροοικονομική σταθερότητα του Κοσσυφοπεδίου και στις σχέσεις του με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Το συνεχιζόμενο εμπορικό έλλειμμα αντικατοπτρίζει περιορισμένη βάση παραγωγής και χαμηλή διεθνή ανταγωνιστικότητα. Η εξάρτηση από τα εμβάσματα και η εκτεταμένη άτυπη οικονομία μειώνουν επιπλέον τα κίνητρα για απασχόληση, πράγμα το οποίο καταλήγει σε χαμηλά επίπεδα συμμετοχής του εργατικού δυναμικού, ιδίως μεταξύ των γυναικών, και σε υψηλά ποσοστά ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων και ανειδίκευτων εργαζομένων.

Το Κοσσυφοπέδιο βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο όσον αφορά την ανάπτυξη της ικανότητάς του να αντεπεξέλθει στις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης. Δεν σημειώθηκε πρόοδος σχετικά με τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης, η οποία αποτελεί βασική κινητήρια δύναμη για τη βελτίωση της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας.

Το Κοσσυφοπέδιο βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο εναρμόνισης με τα **ευρωπαϊκά πρότυπα**. Συνεχίστηκε η νομοθετική ευθυγράμμιση σε ορισμένους τομείς, αλλά η εφαρμογή της είναι ελλιπής. Σχετική πρόοδος σημειώθηκε στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων και του ανταγωνισμού. Ικανοποιητική ήταν η πρόοδος στον τομέα των τελωνείων, ιδίως για την καταπολέμηση της διαφθοράς, την είσπραξη των εσόδων και τη μείωση του διοικητικού κόστους των εξαγωγών, ωστόσο, το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να εντείνει την καταπολέμηση της άτυπης οικονομίας και της φοροδιαφυγής. Ο ενεργειακός τομέας εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προβλήματα, εφόσον δεν έχει σημειωθεί καμία πρόοδος σχετικά με τον παροπλισμό του σταθμού παραγωγής ενέργειας Κοσσυφοπέδιο Α ή την ανακαίνιση του σταθμού Κοσσυφοπέδιο Β και έχει σημειωθεί πολύ μικρή πρόοδος στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 – ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (στις
5.10.2016)

Δημογραφία		Μαυροβούνιο		Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας		Αλβανία		Σερβία		Τουρκία		Βοσνία-Ερζεγοβίνη		Κοσσυφοπέδιο*		ΕΕ-28	
	Σημείωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Συνολικός πληθυσμός (σε χιλιάδες)	1)	621,5	622,1	2 065,8	2 069,2	2 895,0e	2 892,3e	7 149,3e	7 114,4	76 668	77 696	3 827,3e	3 819,3e	1 804,3e	1772.1p	506 944p	508 293bp
Μερίδιο 15–64 επί του συνολικού πληθυσμού (%)		68,1	67,8	70,8	70,5	68,8e	69,0	67,6	67,1	67,7	67,8	:	:	:	:	65,8p	65,5bp
Ακαθάριστο ποσοστό φυσικής πληθυσμιακής αλλαγής (ανά 1 000 κατοίκους)		2,4	1,7	1,9	1,3e	5,2e	3,7e	-4,9	-5,4	12,3	11,8	-1,5p	:	13,2e	12,4be	0,4p	-0,3bp
Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση, άνδρες (σε έτη)		74,1	:	73,5	:	76,4e	:	72,8	:	75,4	:	:	:	:	:	78,1p	:
Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση, γυναίκες (σε έτη)		78,9	:	77,5	:	80,3e	:	78,0	:	80,9	:	:	:	:	:	83,6p	:

Αγορά εργασίας	Σημείωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Ρυθμός οικονομικής δραστηριότητας για άτομα ηλικίας 20-64 ετών: αναλογία του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών (%)		67,6	68,5	70,8	70,2	68,6e	71,3e	68,0b	68,1	58,9	59,9	59,2	59,2	47,7	42,8	76,8	77,1
Ποσοστό οικονομικής δραστηριότητας για άνδρες ηλικίας 20-64: αναλογία του οικονομικά ενεργού ανδρικού πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών (%)		74,5	74,9	84,5	83,8	80,5e	81,8e	76,6b	76,7	82,2	82,7	72,4	71,9	71,4	65,1	83,2	83,4
Ποσοστό οικονομικής δραστηριότητας για τις γυναίκες ηλικίας 20–64: ποσοστό του οικονομικά ενεργού γυναικείου πληθυσμού ηλικίας 20–64 (%)		60,7	62,1	56,8	56,2	57,3e	61,1e	59.5b	59,5	35,8	37,3	46,0	46,3	24,2	20,4	70,5	70,8

Μαυροβούνιο	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	Αλβανία	Σερβία	Τουρκία	Βοσνία- Ερζεγοβίνη	Κοσσυφοπέδιο*	ΕΕ-28
-------------	---	---------	--------	---------	-----------------------	---------------	-------

Ποσοστά απασχόλησης, σε άτομα ηλικίας 20–64 (% του πληθυσμού)																	
Σύνολο		55,6	56,7	51,3	51,9	56,6ε	59,3ε	54,8b	56,0	53,2	53,9	43,2	43,2	31,3	29,1	69,2	70
Άνδρες		61,4	61,9	61,6	61,5	65,2ε	68,1ε	62,5b	63,7	75,0	75,3	54,6	53,9	48,4	44,9	75,0	75,8
Γυναίκες		49,4	51,5	40,8	42,1	48,5ε	50,7ε	47,2b	48,3	31,6	32,6	31,9	32,4	14,5	13,2	63,4	64,2
Άτομα ηλικίας 15-24 ετών εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης, % επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας		17,7	19,1	:	:	30,9ε	29,6	20,7	20,1	24,9	24,0	26,1	27,7	:	:	12,5	12,0
Άτομα ηλικίας 15-29 ετών εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης, % επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας		22,6	23,4	:	:	34,5ε	32,8	25,6	24,6	28,5	28,0	31,8	32,8	:	:	15,4	14,8
Απασχόληση ανά κύριους τομείς																	
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία (%)	2)	5,7	7,7	18,5	17,9	42,7ε	41,3ε	19,9b	19,4	21,1	20,6	17,1	17,9	2,6	2,3	4,7	4,5
Βιομηχανία (%)	2)	11,1	10,8	23,4	23,4	11,0ε	11,6ε	20,2b	19,9	20,5	20,0	22,1	22,0	17,7	18,7	17,4	17,3
Κατασκευές (%)	2)	6,5	6,6	7,0	7,1	6,4ε	6,9ε	4,5b	4,5	7,4	7,2	7,9	7,5	10,9	9,5	6,8	6,8
Υπηρεσίες (%)	2)	76,7	74,8	51,1	51,6	39,4ε	40,2	55,4b	56,1	51,0	52,2	52,7	52,4	67,2	68,3	71,0	71,3
Εργαζόμενοι στον δημόσιο τομέα ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης ηλικίας 20-64 (%)	3)	32,8	32,4	:	:	17,5ε	16,7ε	31,4b	29,7	13,1b	13,5	31,9	31,2	31,4s	32,6	:	:
Εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης ηλικίας 20-64 (%)	3)	48,2	46,8	:	:	82,5ε	83,3ε	68,6b	70,3	86,9b	86,5	63,1	63,2	68,6s	67,4	:	:
Ποσοστά ανεργίας (% του εργατικού δυναμικού)																	
Σύνολο	4)	18,0	17,5	28,0	26,1	17,5ε	17,1ε	19,2b	17,6	9,9	10,3	27,6	27,9	35,3	32,9	10,2	9,4
Άνδρες	4)	17,8	17,7	27,7	26,7	19,2ε	17,1ε	18,3b	16,8	9,1	9,3	25,3	25,9	33,1	31,8	10,1	9,3
Γυναίκες	4)	18,2	17,3	28,6	25,1	15,2ε	17,1ε	20,3b	18,7	11,9	12,6	31,2	30,9	41,6	36,6	10,3	9,5
Νέοι, ηλικίας 15-24	4)	35,8	37,6	53,1	47,3	39,0ε	39,8ε	47,4b	43,2	17,8	18,4	62,7	62,3	61,0	57,7	22,2	20,4
Μακροχρόνια (>12 μήνες)	4)	14,0	13,6	23,4	21,3	11,2ε	11,3ε	12,8b	11,3	2,0	2,2	23,4	22,8	26,1	23,8	5,0	4,5
Μέσοι ονομαστικοί μηνιαίοι μισθοί και ημερομίσθια (EUR)	5)	479,0	:	:	:	378,8	386,4	523,6	506,4	:	:	424,4	424,4	:	:	:	:

Εκπαίδευση	Σημε ίωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
-------------------	--------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Μαυροβούνιο	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	Αλβανία	Σερβία	Τουρκία	Βοσνία- Ερζεγοβίνη	Κοσσυφοπέδιο*	ΕΕ-28
-------------	---	---------	--------	---------	-----------------------	---------------	-------

Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση: ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 που είναι τουλάχιστον απόφοιτοι κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και δεν παρακολουθούν περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση (%)	5,1	5,7	12,5	11,3p	26,0e	21,3e	8,5	7,5	38,3	36,7	25,2	26,3	:	:	11,2	11,0
Δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ (%)	:	:	:	:	3,3	:	4,2	:	5,1	:	:	:	4,4	:	:	:
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών με μηδενική ή πρωτοβάθμια εκπαίδευση, σύνολο	1,1	6,6	:	13,7	30,9e	24,9e	10,1b	8,6	12,6	11,5	6,5	6,2	20,7	17,9	:	:
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών με μηδενική ή πρωτοβάθμια εκπαίδευση, άνδρες	1,2	6,9	:	:	31,0e	27,1e	10,2b	9,3	6,9	7,1	5,8	5,6	18,8	14,9	:	:
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών με μηδενική ή πρωτοβάθμια εκπαίδευση, γυναίκες	1,0	6,3	:	:	30,7e	22,6e	10,0b	7,9	17,9	15,7	7,2	6,9	22,9	21,3	:	:
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών που είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σύνολο	86,3	80,6	:	76,1	49,7e	52,4e	82,3b	83,2	70,0	69,9	85,6	86,3	68,2	67,3	:	:
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών που είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, άνδρες	87,8	85,3	:	:	55,9e	57,9e	84,8b	84,5	76,7	76,9	89,6	88,6	71,8	72,4	:	:
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών που είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, γυναίκες	84,7	75,7	:	:	43,5e	46,8e	79,7b	81,7	63,8	63,3	81,2	83,5	64,0	61,5	:	:
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύνολο	28,3	31,0	24,9	28,6	16,7e	22,1e	27,0b	28,9	21,5	23,5	18,9	17,2	14,8	17,2	37,8	38,6
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, άνδρες	25,3	32,9	21,4	23,1	14,0e	19,6e	21,5b	24,2	23,4	25,0	15,2	13,4	16,6	19,5	33,4	33,9
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, γυναίκες	31,3	32,2	28,7	34,5	19,2e	24,7e	32,8b	33,7	19,6	22,1	23,2	21,3	13,0	14,7	42,2	43,3

Μαυροβούνιο	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	Αλβανία	Σερβία	Τουρκία	Βοσνία- Ερζεγοβίνη	Κοσσυφοπέδιο*	ΕΕ-28
-------------	---	---------	--------	---------	-----------------------	---------------	-------

Εθνικοί λογαριασμοί	Σημείωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν																	
Σε τρέχουσες τιμές (σε δισ. EUR)	6)	3,5	3,6	8,6	9,1p	10,0p	10,3p	33,3	33,5	601,5	645,4	14,0	14,6	5,6	:	13 987,3	14 693,0
Κατά κεφαλή (ευρώ)	6)	5 600	5 800	4 100	4 400p	3 400	3 600	4 700	4 700	7 800	8 300	3 600	3 800	3 100	:	27 500	28 800
Σε μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) κατά κεφαλή	6)	11 200	11 800	10 100	10 600	8 300	8 600	10 200	10 300	14 600	15 100	8 000	8 300	:	:	27 500	28 700
Σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ) κατά κεφαλή, σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ (ΕΕ-28 = 100)	6)	41	41	37	37	30	30	37	36	53	53	29	29	:	:	-	-
Πραγματικό (όγκος) ετήσιο ποσοστό μεταβολής, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (%)	6)	1,8	3,4	3,5p	3,7e	1,8p	2,8p	-1,8	0,8	3,0	4,0	1,1	:	1,2	:	1,5	2,2
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κύριους τομείς																	
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία (%)	6)	10,0	9,8	11,7	11,4p	22,9p	22,1p	9,3	8,2	8,0	8,5	7,1	:	14,3	:	1,6	1,5
Βιομηχανία (%)	6)	13,5	12,9	18,3	18,7p	14,7p	14,6p	25,1	25,9	22,0	21,5	21,3	:	19,4	:	19,1	19,2
Κατασκευές (%)	6)	4,2	4,6	8,0	7,9p	10,0p	10,8p	5,1	5,5	5,1	5,0	4,7	:	7,3	:	5,4	5,4
Υπηρεσίες (%)	6)	72,3	72,7	62,0	62,0p	52,4p	52,5p	60,5	60,4	64,9	65,0	66,9	:	59,0	:	73,9	73,9

Ισοζύγιο πληρωμών	Σημείωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Καθαρές (εισερχόμενες – εξερχόμενες) άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) (σε εκατ. EUR)	13)	353,9	619,3	197,4	170,7	811,5	818,4	1 236,3	1 803,8	4 121,9	10 641,7	386,1	221,2	123,8	287,3	-22 872,0	:
Καθαρές (εισερχόμενες – εξερχόμενες) άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) (% του ΑΕΠ)	13)	10,2	17,1	2,3	1,9p	8,1p	8,0p	3,7	5,4	0,7	1,6	2,8	1,5	2,2	:	-0,2	:
Καθαρές (εισερχόμενες – εξερχόμενες) άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) σε σχέση με την ΕΕ-28 (σε εκατ. EUR)	14)	102,5	403,0	10,8	-169,2	:	:	1 073,9	1 480,4	1 509,5	4 809,2	:	:	82,4	101,3	-	-
Καθαρές (εισερχόμενες – εξερχόμενες) άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) σε σχέση με	14)	3,0	11,1	0,1	-1,9	:	:	3,2	4,4	0,3	0,7	:	:	1,5	:	-	-

Μαυροβούνιο	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	Αλβανία	Σερβία	Τουρκία	Βοσνία-Ερζεγοβίνη	Κοσσυφοπέδιο*	ΕΕ-28
-------------	--	---------	--------	---------	-------------------	---------------	-------

την ΕΕ-28 (% του ΑΕΠ)																	
Εμβάσματα σε % του ΑΕΠ	15)	1,3	:	2,2p	2,1e	:	:	7,8	8,7	0,1	0,1	8,5	8,3	:	:	0,1	:

Εξωτερικό εμπόριο αγαθών	Σημείωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Διεθνές εμπόριο αγαθών																	
Μερίδιο εξαγωγών στις χώρες ΕΕ-28 επί της αξίας των συνολικών εξαγωγών (%)		35,8	35,7	76,5	77,2	77,4	75,5	65,7	67,0	43,5	44,5	72,1	71,6	30,2	32,6	-	-
Μερίδιο εισαγωγών από τις χώρες ΕΕ-28 επί της αξίας των συνολικών εξαγωγών (%)		45,8	41,3	63,4	62,1	61,1	61,8	57,1	57,3	36,7	38,0	58,9	60,8	42,6	42,2	-	-
Εμπορικό ισοζύγιο (σε εκατ. EUR)		-1 451	-1 524	-1 758	-1 726	-2 114	-2 154	-2 950	-2 985	-63 685	-56 977	-3 844	-3 510	-2 214	-2 309	11 139	64 169
Διεθνές εμπόριο σε αγαθά και υπηρεσίες ως ποσοστό του ΑΕΠ																	
Εισαγωγές (% του ΑΕΠ)	6)	60,0	61,1	64,9	65,0p	47,2p	:	54,2	56,4	32,1	30,8	:	:	50,6	:	40,4	40,5
Εξαγωγές (% του ΑΕΠ)	6)	40,1	42,5	47,7	48,8p	28,2p	:	43,4	46,7	27,9	28,0	:	:	19,6	:	43,1	43,8

Δημόσια οικονομικά	Σημείωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Στατιστικές δημόσιων οικονομικών ως ποσοστό του ΑΕΠ																	
** Πλεόνασμα (+)/Έλλειμμα (-) γενικής κυβέρνησης (%)	7)	-3,1	7,7	-4,2	-3,5	-5,2	-4,0	-6,7	-3,8	0,4	1,7	-2,0	0,7	:	:	-3,0	-2,4
** Χρέος γενικής κυβέρνησης (%)	7) 8)	56,7	63,3	38,2	38,0	71,8	72,5	72,4	76,4	34,5	31,3	41,6	41,9	10,5	12,8	86,8	85,2

Οικονομικοί δείκτες	Σημείωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Ετήσια αλλαγή των τιμών καταναλωτή (%)		-0,7	1,5	-0,3	-0,3	0,7	2,0	2,9	1,9	8,9	7,7	-0,9	-1,0	0,4	-0,5	0,5	0,0
Σύνολο εξωτερικού χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ (%)	9)	:	:	70,3p	69,9p	69,6	73,9	77,1	80,1	55,0	56,4	:	:	32,3	:	:	:

		Μαυροβούνιο	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	Αλβανία	Σερβία	Τουρκία	Βοσνία- Ερζεγοβίνη	Κοσσυφοπέδιο*	ΕΕ-28
--	--	-------------	---	---------	--------	---------	-----------------------	---------------	-------

Επιτόκιο δανεισμού (ένα έτος), ετησίως (%)	10)	9,22	8,53	3,75	3,75	7,66	7,77	10,50	6,50	11,68	10,79	6,32	5,74	10,70	:	:	:
Επιτόκιο καταθέσεων (ένα έτος), ετησίως (%)	11)	1,86	1,23	0,50	0,25	1,92	1,35	5,50	2,50	7,75	7,27	0,09	0,09	1,07	:	:	:
Αξία διαθεσίμων (συμπεριλαμβανομένου του χρυσού) (σε εκατ. EUR)	12)	545	674	2 436	2 262	2 192	2 880	9 907	10 378	95 824	99 620	4 001	4 400	746	861	:	:
Διεθνή διαθέσιμα – ισοδυναμία σε μήνες εισαγωγών	12)	3,2	3,7	5,3	4,6	5,6	7,6	6,6	6,6	5,9	6,0	6,1	6,8	3,2		:	:

Επιχειρήσεις	Σημε ίωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (2010 = 100)		81,8	88,3	112,5	118,0	139,2	142,4	98,8	107,1	120,5	124,3	103,9	107,1	:	:	101,7	103,9

Υποδομές	Σημε ίωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Πυκνότητα σιδηροδρομικού δικτύου (γραμμές σε λειτουργία ανά χίλια χμ ²)		18,1	18,1	27,2	27,2	12,0	13,2s	49,3	48,6s	12,9	12,9	20,1	20,1	30,6	30,6	:	:
Μήκος αυτοκινητοδρόμων (σε χιλιόμετρα)		0	0	259	259	:	:	607	693	2 155	2 159	128	128	80	80	:	:

Ενέργεια	Σημε ίωση	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Καθαρές εισαγωγές ενέργειας σε σχέση με το ΑΕΠ	16)	5,4	4,2	8,5	6,4	1,3	0,7	5,3	4,7	1,8	1,4	6,8	5,3	6,9	:	2,4	1,7

: = μη διαθέσιμα στοιχεία

b = διακοπή στη σειρά

e = εκτιμώμενη αξία

p = προσωρινή

s = εκτίμηση της Eurostat

- = άνευ αντικειμένου

* = Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται με την επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση αριθ. 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπέδιου.

** = τα δεδομένα σχετικά με το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος των χωρών της διεύρυνσης δημοσιεύονται «ως έχουν» και χωρίς καμία διασφάλιση όσον αφορά την ποιότητά τους και την τήρηση του ΕΣΛ.

Υποσημειώσεις:

- 1) Βοσνία-Ερζεγοβίνη: εξαμηνιαία στοιχεία για τον πληθυσμό.
- 2) Αλβανία: το άθροισμα των μεριδίων δεν φθάνει το 100 % διότι σε κάποιες περιπτώσεις πρόσωπα δεν ταξινομούνται ή δεν μπορούν να ταξινομηθούν σε συγκεκριμένη δραστηριότητα.
- 3) Βοσνία-Ερζεγοβίνη: τα μερίδια δεν φθάνουν το 100 % διότι αποκλείονται άλλα είδη ιδιοκτησίας. Μαυροβούνιο: εξαιρούνται οι ΜΚΟ.
- 4) Τουρκία: ανεργία βάσει του κριτηρίου των 4 εβδομάδων + με χρήση μόνον ενεργητικών μεθόδων αναζήτησης εργασίας.
- 5) Σερβία, 2014: ημερομίσθια και μισθοί καταβληθέντα σε εργαζομένους νομικών οντοτήτων και επιχειρήσεων μη εταιρικής μορφής. Βοσνία-Ερζεγοβίνη: καθαρός μισθός.
- 6) Τουρκία και Βοσνία-Ερζεγοβίνη: βάσει του ΕΣΛ 1995.
- 7) ΕΕ-28: βάσει του ΕΣΛ 2010.
- 8) Η αξία του ΑΕΠ λαμβάνεται από το μεσοπρόθεσμο πλαίσιο δαπανών 2016-2018 (Απρίλιος 2015).
- 9) Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας: βάσει του ισοζυγίου πληρωμών, εγχειρίδιο 6η έκδοση.
- 10) Αλβανία: Μέσος σταθμικός συντελεστής εφαρμοζόμενος στα νέα 12μηνα δάνεια τον αντίστοιχο μήνα, 12μηνος ληκτότητας. Βοσνία-Ερζεγοβίνη: βραχυπρόθεσμα επιτόκια δανεισμού σε εθνικό νόμισμα προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες (σταθμισμένος μέσος όρος). Μαυροβούνιο: σταθμισμένο μέσο πραγματικό επιτόκιο, ανεξόφλητα ποσά, ετήσιο. Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας: τέλος του έτους (31 Δεκεμβρίου) Κοσσυφοπέδιο: περιλαμβάνει τέλος εκταμίευσης που χρεώνεται από τις τράπεζες.
- 11) Αλβανία: το επιτόκιο καταθέσεων αντιπροσωπεύει τον μέσο σταθμικό συντελεστή για νέες καταθέσεις κατά τον αντίστοιχο μήνα, 12μηνος ληκτότητας. Βοσνία-Ερζεγοβίνη: ζήτηση επιτοκίων καταθέσεων νοικοκυριών σε εθνικό νόμισμα (σταθμισμένος μέσος όρος). Μαυροβούνιο: σταθμισμένο μέσο πραγματικό επιτόκιο, ανεξόφλητα ποσά, ετήσιο. Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας: τέλος του έτους (31 Δεκεμβρίου) Τουρκία: Διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων μίας ημέρας. Κοσσυφοπέδιο: περιλαμβάνει τέλος εκταμίευσης που χρεώνεται από τις τράπεζες.
- 12) Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας: τέλος του έτους (31 Δεκεμβρίου)
- 13) Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Σερβία, Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κοσσυφοπέδιο και ΕΕ-28: βάσει του ισοζυγίου πληρωμών, εγχειρίδιο 6η έκδοση.
- 14) Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Σερβία και ΕΕ-28: βάσει του ισοζυγίου πληρωμών, εγχειρίδιο 6η έκδοση.
- 15) Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Σερβία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη και ΕΕ-28: βάσει του ισοζυγίου πληρωμών, εγχειρίδιο 6η έκδοση.
- 16) Μαυροβούνιο, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Αλβανία, Τουρκία και Κοσσυφοπέδιο: Υπολογισμοί της Eurostat.

Μαυροβούνιο	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	Αλβανία	Σερβία	Τουρκία	Βοσνία- Ερζεγοβίνη	Κοσσυφοπέδιο*	ΕΕ-28
-------------	---	---------	--------	---------	-----------------------	---------------	-------